

HISTORICVM & GENEALOGICVM

INNOCENTIO XIII

PONTIFICIS MAXIMO;

CIVIBVS FRIDERICIANAE

FLORENTISSIMIS,

ARVM ET HISTORIARVM CVLTORIBVS,

SCHOLAE SVAS HIBERNAS

DEAV. M. S. S. T. T. T.

IO. DANIEL GRUBER,

P. R. ET H. B. D.

Q. F. F. S.

DE

7.

PRINCIPE
HAEREDE

3

1727, 10 C

EX

TESTAMENTO
CIVIVM

PRAESIDE

NICOLAO HIERONYMO
GVNDLINGIO ICT.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
BORVSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIORIBVS
ET ECCLESIASTICIS, IVRIS NATVRAE AC GENTL-
VM ITEMQVE ELOQVENTIAE ATQVE ANTIQVITA-
TVM PROFESSORE ORDINARIO

D. MAII cło Iō cc XXI.

H. L. Q. G.

DISPVTABIT

IACOBVS FRIDERICVS GOLL

Stutgardienſis Wurtembergicus.

Recuſa, Hala: Magdeb. TYP. CHRIST. HENCKELII, ACAD. TYP. 1732.

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

CAP. I.

De testamentorum stabilitate.

§. I. **T**estamenta e iure arbitrio vim suam obtinent, non necessario. §. II. Quod stabilitur. Leibnitii argumentum mirificum ab immortalis animæ natura peritum confutatur. §. III. IV. V. An principes a forma testamentorum resiliere prohiberi queant? quod quodammodo negatur.

CAP. II.

Romanorum fundamenta in successione ex causa intestati ac testati.

§. I. **E**rrant qui successiones ab intestato a presunta defunctorum voluntate deducunt. Habere Romani peculiare rationes. §. II. III. A quibus Romani suos sine solemnitate recedere volebant. Unde testamentorum spinosa difficultas.

CAP. III.

De civitatibus & collegiis hæredibus.

§. I. **N**umerabantur civitates & republicæ in personis incertis, hinc nemo eas hæredes scribebat. §. II. Cur dicte incertæ personæ? Vlpiano lux. §. III. Muretus notatur, qui, quod de Masiliensi civitate apud Tacitum legit, omnibus applicat. Masilienses Ionicis legibus utebantur. Quid sit Romanis Republica? an Roma in legum corpore civitas vocetur? Plinii iunioris cogitata de hærede civitate. Eius verba iuridice expenduntur. §. IV. Municipiis nulla quoque legata relinquebantur. Senatusconsultum Apronianum fideicommissa iisdem restitui permisit: ac legari. Quis Apronianus? Quo tempore hoc senatusconsultum evolverit, dixer-

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

uersum ab altero, quo libertis vniuersitatum permiffum, vt
 hisce hæreditatem relinquere. §. V. §. VI. Conieclura ca-
 pitur, ab Hadriano ciuitatibus permiffum, vt legata; deinde
 sub Antoninis vt hereditates caperent, argumento caritatis in
 patriam. M. Antoninus Stoicus in folemnibus testamentariis
 tollendis perbenignus. §. VII. Roma communis patria. §.
 VIII. Zacharias Huberus in contrarium it, omni tempore hæ-
 redes fcriptas ciuitates & ipfum populum Romanum adfir-
 mans: qui refellitur. Exemplum Floræ minus apte adlaum.
 Auguftus populo plebique Romanæ legauit, fed Tiberius non
 perfoluit legata. Suetonii locus expenfus. Nec confequitur,
 vt, fi Princeps legare ciuitatibus potuit, id licitum fuerit omni-
 bus hominibus fingularibus. Proclus interea Athenis heredi-
 tatem ex parte reliquit: Miftibeus Romanæ reipublicæ. Quan-
 do id factum?

CAP. IV.

Origo hæreditatum Principibus e
 testamento delatarum.

§. I. **E**Xspirante libertate Romana Principes funt heredes
 nominati, Princeps Imperator est. §. II. Augu-
 ftus primum hereditates, fed moderate tamen affectauit. Ra-
 tio politica. §. III. Neminem magis coli fe voluit. Igno-
 rorum hereditates quare odiofe? §. IV. Tiberius imitatus
 est Auguftum annis imperii primis. §. V. Qua de cauffa
 auctores Tiborium & Seianum ad hæreditatem vocauerint?
 Caligule auaritas. §. VI. Neronis & Tigellini ac Domitia-
 ni artes fcelestæ. §. VII. Traiani hac in re laus. Plinii lo-
 cus. An Traianus nunquam fit fcriptus hæres? §. VIII.
 Vitellii facinus. Hadriani & Antonini Pii modestia. §. IX.
 Perimacis oratio benigna. §. X. Cuius benignam doctrinam
 ad-

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

adoptarunt Iureconsulti inque primis Paulus, cuius dictum explicatur. Laudatur Noctius. §. XI. Constantinus M. fisco minus fauens. §. XII. Princeps an ciuis? Saltem in hereditaribus capessendis ciuibus ille se equari passus est. Accurrit ineptiaratio dubitandi, quare Principes non sint heredes scribendi? cui dissimilis Ioannis Sickingii. §. XIII. Theodosius M. nihil sibi codicillis, vel epistolis relinquit, nec uxori, nec liberis voluit. Ratio ex Symmachi litteris. Quod alioquin licitum. §. XIV. Theodosius Iunior a relictis ex testamento nuncupatio perfectio abstinet, si prius extitisset solemniter scriptum. Antonius Faber mire vapulat. §. XV. Pertinacis orationem cum lege Theodosii male confundi. §. XVI. ac porro errores erroribus cumular. §. XVII. Error pragmaticorum, Principem plane non posse in testamento nuncupatio heredem scribi somniantium. §. XVIII. Tribonianus constitutionem Theodosianam aliter intellexit ac eius Auctor Theodosius II. eoque dubium nullum, quin secundum illius mentem testamentum nuncupatio perfectum rumpat scriptum prius.

CAP. V.

De Procuratoribus Cæsarum inque primis hereditatum.

§. I. **P**rocurator quid? Procuratores hereditatum patrimonii priuati. §. II. Procurator patrimonii absolute talis diuersus a procuratore patrimonii priuati. Fiscus cur res priuata Principis appelletur? Res priuata sine dignitatis respectu. §. III. Procuratores tributa colligentes. ἐπιτετονο Βαχουίνος Xylandrum notat, quod curatores vertit, notatus ipse a Bynckersbækio. §. IV. Procuratores cum potestate gladii constituti. An hæc potestas pertinuerit ad munus procuratoris? §. V. Procuratores fisci. Confusio erarii & fisci. §. VI. A quibus

(C) 3

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

bus diuersi procuratores patrimonii priuati. Fiscus priuatus. Notionum hac in re mira commixtio. §. VII. Probatio euidens, procuratores patrimonii simpliciter distinctos fuisse a procuratoribus hereditatum patrimonii priuati. Philippus a Turre laudatus. §. VIII. Procuratores fisci bona vacantia & caduca vindicabant. §. IX. Procuratores in provinciis & urbe. Procurator summe rei. Ius prerogatiuum Procuratoris in urbe. §. X. Procuratores hereditatum sepe peculiare. Procuratores XX. hereditatum diuersi a nostris. Petrus Burmannus notatur. Clarissime hanc in rem inscriptiones. §. XI. Hisce muneribus prepositi interdum Equites. Equestris nobilitas significat dignitatem. Equites per se veri nobiles non erant. Promittitur diatriba de equitibus municipalibus. Perizonii obseruatio contra thraones Gallos. §. XII. Error Reinesii, libertis semper id officii datum existimatis. Occurrunt equites & liberti hoc munere functi. Norisus sub Claudio libertos adhibitos primum statuit: qui refellitur. Serui procuratorum. §. XIII. Procuratorum eius generis annum munus. Comitua rerum priuatarum. Stupenda Philippi a Turre diligentia in his rebus. §. XIV. Arca rerum publicarum, araria, fisci. §. XV. Singulare ius procuratorum Cesarum, ut possent sine mandato opulentas hereditates adire. Seruus iussu procuratoris adibat. §. XVI. Fiscales rerum publicarum. §. XVII. Incorporatio quomodo peracta? Publicatio.

CAP. VI.

Demodo, quo princeps e testamento
to ciuum succedit.

§. I. **P**rinces in modo succedendi ex testamento priuatis similes apparent. §. II. Nulla hic lex regia adtenditur:

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

tur nulla Principis legibus alioquin soluti libertas. §. III.
ut Principes pro auctoritate aliam in futurum legem sta-
tuere possint, an prudenter? dubitatur. Tiberius in cornu
prætorii tribunalis sedet. Cur? Non est turpe, Principem
vivere ut ciuem. Plinii egregius locus. §. IV. Qui illustra-
tur. §. V. Est hæc Philosophia Iureconsultorum ac optimo-
rum Principum, ipsiusque Iustiniani. §. VI. E quorum legi-
bis nostræ conclusiones deducuntur. §. VII. Imperfectio te-
stamentorum varii generis. §. VIII. Parentum ac mili-
tum testamenta non sunt imperfecta, sed priua: non pro-
tendenda ad testamenta priuatorum, unde capiant Principes.
§. IX. X. An Princeps ab eo, qui nullos liberos, agna-
tos cognatosque. habet, sine solemnitate firmiter heres seri-
batur? an eum fiscus municipalis excludat? §. XI. §. XII.
Quod negatur e variis argumentis legum. §. XIII. An i-
dem obineat in Imperatore isque fiscum Principum imperiæ
excludat? §. XIV. Principi nequaquam indecorum, ut bo-
norum possessionem petat secundum tabulas. §. XV. Dila-
untur rationes in contrarium. §. XVI. Vbi bonorum pos-
sessionem petat; & quomodo? §. XVII. Querela inofficiosæ
contra testamentum patris liberorumque eius Princeps scri-
puit. An arresto includi bona sic relicta queant? §. XVIII.
Virum Princeps victor inique querentes insuper puniat, an
hi solum legata amittant? Affirmatur posterior, negatur pri-
us. §. XIX. Quin nec Princeps tutus est, etsi querelæ re-
nunciavit filius. §. XX. Quod aliter est, si filius se ipsum
exheredem scripserit, aut testamento, in quo est exheredatus,
rite subscripserit. §. XXI. An qui consensit in præteritionem,
Principem ab hereditate nihilominus excludat? Datur fra-
tribus in præteritionem consentientis bonorum possessio contra
tabulas. §. XXII. Et Principi, si præteritus ex post facto
denuo

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

denuo approbet, nec fratres bonorum possessionem petant contra tabulas. §. XXIII. Quid sit, Principem non adire hereditatem litis causa sibi relictam. Theophili & Accursii interpretatio, configitur, existimantium, id solum Principem facere, si tabula non legitime sint factae. Pertinax senatus consulto prohibuit, quod alii exemplo probarunt. §. XXIV. Est hic mos bonus propagandus ad Augustam & Augusti liberos. §. XXV. An tam seuerè agendum cum Imperatoribus Germanicis? §. XXVI. An ignotorum hereditates adire hodie sit prohibitum Principi? §. XXVII. Principi, qui heres est scriptus, offerri testamentum licite potest. Varia hanc in rem argumenta. §. XXVIII. Quid si sciat, se fore heredem? §. XXIX. Ex captatoria institutione nihil accipit Princeps heres. §. XXX. Quid iuris in conditione difficili Principi adscripta? Stultæ Morientium voluntates. §. XXXI. Quomodo se quoque summus imperans in legatis ac fideicommissis accommodet legi civili? §. XXXII. Princeps nulla olim legata agnouit pœnæ nomine. Ea definiuntur. Bynckershœckius describitur. Iustiniano suppetia. Testamentum Staberii Horatiani expositum. §. XXXIII. Legata Principi destinata, quare superiuente licet testatore transmittantur ad successorem? §. XXXIV. Cur Augustæ relicta non item? §. XXXV. Recte ac sine iniuria mutatur testamentum, etsi in eo Augustus heres signatus. §. XXXVI. Corollaria de hereditibus sacerdotibus ac piis causis, Romani Principes pagani religiofosos hac in causa ecclesiasticis. An omnes scribere licuerit Deos heredes? Christiani Sanctos, angelos, martyres promiscue admiserunt.

CORRIGENDA.

Pag. 28. lin. 7. lege *Theodosii*, p. 32. l. 15. lege *absoni*, pro *absonus*. p. 14. l. 2. lege *τῶν* pro *τῶν* p. 66. l. 12. lege *acceptam* pro *acceptum*,

PRIN-

PRINCEPS EX TESTAMEN-
TO HAERES.

CAP. I.

DE

TESTAMENTORVM STA-
BILITATE.

§. I.

Ræponimus, testa-
menta vim suam accepisse a iu-
re arbitrario. Neque enim ne-
cessario ex ipso rationis fonte
profluit, vt, quod quisque post
mortem suam fieri cupit, stabile
sit atque immotum. Sicuti enim
post funera sua nemo amplius vult; ita etiam nihil de
facultatibus nostris post obitum transfertur; cum trans-
latio requirat voluntatem, illaque certissimum sit hu-
mani decreti complementum.

A

§. II.

§. 11.

Cui non obeſt, velle & arbitrari teſtato- rem an- tequam e vita abeat, vt vel hic, vel ille, vel iſte patri- monium ſuum accipiat, & dominus fiat. Negamus namque viuum aliquid tranſuſſe, aut alienaſſe a ſe fir- miter. Poſteſt enim, quamdiu vivit, mutare animum; dumque hæc facultas tribuitur viuus; iterum conſequi- tur, vt nihil alienauerint ſpirantes. Vnde apud iure- conſultos notiſſimum inueterauit axioma: hæreditatem non eſſe viuentis; eoque conuellit Hertii argumen- tum alioquin ſpecioſiſſimum, vltimum mortis momen- tum ad vitam pertinere adfirmantis. Fac quippe, ac ſinge hoc; & hæreditas certe non erit viuentis. Adde nos ſperare, nec velle deſinere, quando ſpiramus; & manebit libertas mutandi voluntatem, hæcque ambula- toria erit vtique, Quod in donatione inter viuos ex- ecutionem ab vltimo vitæ momento ſuſpendente aliter eſt. Nam ita donans nihil amplius mutare vult, nec poſteſt proſecto. Ex quo conſtit, vt, ſi quam vltimæ voluntates firmitudinem adipiſcantur, id ſola lege eue- nire conſendum ſit, non naturali ac neceſſaria, ſed ci- uili ac voluntaria. Vidit hoc Leipnitius, (*) vir cla- riſſimus hinc aliud remedium circumſpexit teſtamen- torum ſtabilitati adplicandum. Confugit enim iſ ad animorum immortalitatem, vt ſic perdurare voluntas mor-

(*) Inueniatur hoc argumentum *in noua methode iuris- prudentiæ* p. 56. ſeqq. eſtque magnopere mirandum, cum motuos adhuc pro dominis rerum ſuarum ha- bere, atque heredes illorum tanquam procuratores in rem ſuam conſiderare.

mortuorum videatur. Sed cum hoc nimis acutum, nec extra dubitationem constitutum sit, quid tum velit animula, quando non amplius cum corpore est coniuncta, nec res terrenas possidet, nec forte pensi habet, quis possideat imposterum, nec constet, vtrum anima sit damnata, an secus, ancipites certo denuo nascuntur serupuli. Quis enim damnatae animae voluntatem censeat exsequendam? Quis hanc de rebus post se relictis, inter varios tumultus ac perturbationes, cogitare certo statuat? Quod si vero in beatis locis versetur, aliis forte ac sanctioribus rebus occupatur, quam quæ ad hanc referuntur vitam: immo hercle curis tam inanibus nunquam & nusquam distinetur. Multo minus vero vllius gentis providentia ad eam vsque animorum, post obitum, sollicitudinem sese porrexit: neque, vt eo protendatur, necessum est. Bona semel morte naturali amissa, ita iure censentur extincta, vt licet arbitraretur a corpore seiuncta anima & de fortunis post se relictis cogitaret, & de patrimonio olim suo varias ratiocinationes ac syllogismos neceret, nihilominus tamen vniuersa ista negligantur impune. Fac enim, opinari defunctorum animas, indignos esse consanguineos, qui indispiscantur hæreditatem, quis illam adimendam propterea censebit proximioribus in vacuum possessionem succedentibus? Sed nescitur, inquit, talis cogitatio atque huiusmodi arbitrium: & nescitur, repono, an vquam de rebus terrenis consilia agitent ex hac vita abeuntes deque iis, quæ habuere, bonis cum in venis moueretur sanguis, deliberent. Ac si intelligeretur, vix tamen apte aliquis concluderet; ad

4
 eorum cogit a nunc esse oculos conuertendos. Vnde præclare potius concluditur, virogum voluntatem esse considerandam: quæ cum ambulatoria sit, non est firma; & quando vero immutabilis sit, bona in patrimonio, aut dominio volentis non amplius existunt; eoque minimum de hisce bonis amissis arbitrari amplius ac disponere nequit: vt taceam de incertis nec loqui iureconsultos, nec sollicitos esse, quia certa amant, & ad sensus & intellectum certum sua referunt vniuerse, non autem ad ea, quæ incertissima sunt, nec verisimilitudinis quadam specie commendantur.

§. III.

Quæ propterea recensemus atque in medium ferimus, vt, quidquid de testamentis dicitur, a Legislatorum humanorum arbitrio pendere cognoscatur; qui varia hunc in finem constituere sibi que subiecto diuersis legibus circumscripsere, quas obseruari ab omnibus fas est, qui cernere aliorum hæreditates cupiunt, molestæ sint, an iucundæ, prudentes, an a prudentia remotæ; cum nullum hic priuatis iudicium, sed solo parendi gloria relicta ad vnum omnibus videatur.

§. IV.

Vnde hoc vnum restat indagandum, an, qui summo imperio pollent, resilire ab eo, quod statuerunt, possint, & quamuis de vltimis voluntatibus seruandis, earumque modo edixerint, ac præceperint, aliam inire viam, diuersumque, si ipsimet hæredes esse velint, sectari modum queant? Quod, vtut primo obtutu multis videbitur adfirmandum; non puto tamen, recte subduci rationes, nisi in antecessum *de singulari modo a se obser-*

obseruando sibi subditos commonefecerint. Nam cum testamenta, sicuti ostendimus, lege aeterna, & diuina non sint effecta stabilia ac certa; hæcque vnice subsistant, quia lex humana robur illis impertit, & modum condendi huiusmodi certas & immotas voluntates præscribit; confit sane, vt & se subiecerint, [vel subiicere saltem tali formæ & modo videantur, sine quo testamentum inrer homines & ciues non intelligitur, quamdiu verum erit, testamentum firmum atque efficientia munitum esse testamentum, cetera, infirma puta ac per se imbecilla, iuris sensu testamenta non esse.

§. V.

Ex quo iterum inferitur, optime facere, qui hic ad legum ciuilium decreta se componunt, nec ab eorum tenore vlla ratione desectunt. Prorsus namque absolum est aliam præbare testamenti formam in se, quam neque naturalis, neque humana lex stabiliuit, eoque pro arbitrio arripere opes priuatorum, de quorum tamen antea nihil scriptum, nihilque vlllo tempore publicatum inuenitur; idque vendicare interea pro successione ex testamento, quod absque lege vix intelligitur. Quæ res efficit, vt cum Iureconsulti Romana contueantur, & in hisce scitis ac legibus interpretandis assidu versentur; opera pretium sit inquirere paullo luculentius, quid de themate nostro in latifundis iuris Romani reperiatur.

ROMANORVM FVNDAMEN-
TA IN SVCCESIONE EX CAVSSA
INTESTATI AC TESTATI

§. I.

ET certum est, Romanos in successione ex
caussa intestati nequaquam ad præsumtam vitæ
functorum voluntatem oculos intendisse, quem-
admodum post alios Grotius, & post Grotium innu-
meri opinati sunt. Potius illi liberos putabant *συνδε-
σπώρας*, qui iure sui succederent ex proximo, quod
habebant, dominio & successione. Quin grande mor-
talitatis solatium existimabant, hæredem sibi suum,
hoc est, partem sui viam relinquere, atque adeo non
totum mori. Agnoscat Lector doctissimi Bynckers-
hœckii verba Obseru. I. R. lib. I. cap. XIX. vbi expo-
suit, *quid sit dulci officio fungi?* Vnde ipsa sui hæredis
appellatio descendit, quia, dum patrem repræsentant,
quasi sui ipsius ipsi hæredes sunt. Nec dubium, quin,
vti parentes liberis; ita liberos inesse parentibus cre-
diderint: indeque est, quod filius cum parente idem sit
habitus, hicque cum filio. Cui adiiciendum, quod
idem Iureconsultus Belga lib. II. cap. I. probauit. Qui-
rites etiam post liberos alios proximiores, dummodo
eiusdem essent familiæ, hæredes voluisse, vt pote ex ead-
em tribu atque vniuersitate prouenientes.

§. II.

Quibus in constitutis facillime nunc intelligitur,
quam-

quamobrem Romani legislatores publica duntaxat auctoritate proximo gradu possidentibus, hoc est; parentibus, liberis, agnatis & gentilibus hæreditatem iudauerint adimendam, ac primo in calatis comitiis, deinde inter viuos per æs & libram, iterum per imaginem populi Romani ac septem testes, postremo Principis ac Magistratus testimonio interueniente ablatam necessariis familiam, seu hæreditatem, in alios transferant; nec sine solenni expulsionem liberos, Parentesque a lege stabilita successione excluderint: verba lara, iudicium certum, & certas etiam personas requirentes, in quas transfret dominium ac possessio relictæ patrimonii luculenta.

§. III.

Quemadmodum enim publica lege successio datur, ita publice iterum, nec sine negotio eripiebatur. Quod propterea cum cura animaduertendum censemus, ne leges successione ab intestato aliquis amplius e causa testati deriuat, eamque præsumtum testamentum in concione appellitet; cum potius inuertenda sit scena, totaque testamenti factio & diligentia ista, vtut misera, ab amore tuendi ordinem intestati sit arcessenda. Quod facile per partes esset demonstratum, si hoc duntaxat nobis propositum; nec de personis instituendis, vel institui suctis inprimis foret differentium.

CAP.

CIVITATIBVS ET COLLEGI-
IS HAEREDIBVS.

§. I.

ET si enim copiosa est de personis certis incertisque
disceptatio, nolumus tamen eam hoc loco ne-
gligere. Quippe in incertis personis numerata
quoque ciuitas, municipium, municipes, integra col-
legia, quid? quod populus Romanus, seu Respublica
Romana, quemadmodum id maximam partem ex *Vl-
piani fragmentis* tit. XXII. bene intelligitur. Quo ob-
seruato illam demum dubitationem, quæ me maxime
augebat, dispuli, quamobrem Principes sæpissime le-
gantur hæredes scripti, publica vero res ac populus
Romanus non item? Nam etsi populus Romanus At-
tali Pergamenorum Regis aliorumque hæreditates adi-
it; neutiquam tamen id ex suo iure, sed gentium *δι-
καιότητα τρέπον* factum defendebat: quippe quo nemi-
ni prohibitum, adire hæreditatem defuncti voluntate
sibi destinatam. At vt ciuis nuncuparet, aut litteris
signaret rempublicam, seu populum Romanum hære-
dem in veterimorum Auctorum scriptis, vix inuenies.
Neque antiqui iuris ratio e longinquo videretur pe-
tenda.

§. II.

Ciuitates enim & collegia per se nihil sunt, sed
consistunt ex ciuibus & personis singularibus, quæ per-
sonæ

sonæ sunt incertæ, aut, uti loquitur Vlpianus, *incertum corpus, ut neque cernere neque pro libito de hærede DECERNERE possint, ut heredes fiant.* Lego DECERNERE; idque satius atque certius existimo, quam quod Cuiacius coniecit, *neque pro hærede gerere, aut quod Charondas substituit, neque pro libito omnes pro hærede gerere possunt.* Quamlibet enim sensus non incommodus sit; vix tamen credibile est, hanc fuisse Vlpiani scripturam; quod bene notauit Schultingius ad laudatum Vlpiani fragmentum: vtut aliam lectionem non attulit ipse, nec nostra ei in mentem venit. Quam interea nullo fere negotio probabilem efficimus: dummodo animaduertat lector, frequenter euenisse, vt syllaba postrema præcedentis vocolæ neceretur sequenti; sicuti hoc loco id merito creditur, nempe, vt scriptum fuerit HÆREDE cerneretur, sitque nunc syllaba extrema ad complendum verbi sensum vtique repetenda ac geminanda *de hærede decernere.* Mens autem Vlpiani eo redit: vix posse fieri, vt omnes *cernant*, & de hæreditate, aut hærede *decernant*, cum interea vniuersorum in hæreditate cernenda, atque ad eunda animo ac voluntate opus sit. Accedit ciuibus, municipibus, populo valde obstans ratio, quod & testatoris consilium de omnibus ac singulis non sit certum, ciuitasque vtcunque consideretur, persona imaginaria, ficta ac mystica videatur. Quod autem comminiscimur, animoque fingimus, a certo paullulum abest. Idcirco nec legatum *olim* tales personæ commentitiæ capere poterant.

B

§. III.

§. III.

Quare vix ad rem facit, quod Antonius Muretus adnotauit ad Taciti annal. lib. IV. cap. XLIII. n. 5. *Vulcatium Moschum exulem in Massilienses receptum bona sua REIPUBLICAE eorum, ut PATRIAE, reliquisse.* Planum enim est, id exempli ad ius Romanum non pertinere, cum Massilienses Ionicis legibus regerentur: quod dudum ab Vbbone Emmio & Ægidio Menagio in amœnitate iuris ciuilibus obseruatum recolimus. Itaque magis ad rhombum pertinet, quod apud Plinium lib. V. epist. 7. legitur: *Saturninum se reliquisse heredem, ac quadrantem reipublicæ, deinde pro quadrante præceptionem quadringentorum millium dedisse.* At monet idem Plinius, *nec heredem institui, nec præcipere posse rempublicam.* Hæc respublica (*) Nouocorum fuit patria Plinii iunioris, indeque testator Saturninus erat oriundus. Id verb a produnt sequentia: *Mibi autem defuncti voluntas antiquior IVRE est, utique in eo, quod ad communem patriam voluit peruenire.* Sed claret in simuleo tempore talem institutionem fuisse irritam, se inspicitur ius: quod in-

(*) Respublica non semper accipitur pro ciuitate propriis legibus vtente; sed aliquando pro omni ciuitate, quæ legibus Romanis magistratibusque regitur, quos Duumuiros & decuriones dixere; non nunquam etiam ad imitationem ordinis, qui erat in Vrbe, Consules ac Senatam. Ceterum Bachouii ad Wesenbecium tit. ff. ad l. lul. pecul. obseruatio est, Romam in legum corpore nunquam vocari ciuitatem per excellentiam. Sed occurrit tamen hic significatus apud auctores probos, inque primis Sallustium.

in primis iureconfulti sunt contuiti, non autem defuncti voluntatem, quæ Plinio *antiquior iure est visa*. Vnde denuo: *vereor quam in partem iureconfulti, quod sum diæuras accipiant*. Ac voluit interea seruare voluntatem Saturnini; sed ita tamen, vt Caluifio interprete intelligerent Neocomenses decutiones, nihil a Plinio coherede stricto iure deberi. *Velim ergo, inquit, quum proximi decuriones contrabantur, quid sit IVRIS indices, parce tamen & modeste: deinde subiungas, nos quadringen- ea millia offerre sicut præceptoris Saturninus. Illud hoc munus, illius liberalitas, nostrum tantum obsequium vocetur*. Ex quo patescit, sponte sua voluntati Saturnini satisfacere Plinium statuisse; non autem legis necessitate coactum debuisse, adeoque accessionis iure illam quadrantem reipublicæ relictam retinere potuisse. Quod profecto indicio est. Neruæ sæculo ciuitates nondum hæredes esse scriptas. Ceterum Nouocomum ciuitas erat iure Romano vtens: quamuis interdum municipia propriis legibus viuerent. Sed eo Cæsar colonos duxit, ac leges populi Romani illo in oppido firmavit.

§. IV.

Plus dico & amplius quid obseruo, nempe, municipiis & ciuitatibus ne legatum quidem relinqui potuisse. Refert quippe laudatus Vlpianus in fragmentis tit. XXII. n. 5. seq. Senatusconsulto esse demum prospectum, vt *fideicommissa hereditas restitui municipibus potuerit*; quid? quod legari. Hoc Senatusconsultum sine dubio Apronianum est, ab Aproniano consule ita dictum, qui sub Hadriano & Antonino Pio vi-

xit. Videtur hic esse Apronianus Proconsul, cuius in Numo Smyrnæorum mentio iniicitur, quem Antonini Pii esse cum Cybeles sedentis effigie Ioannis Harduinus indicat in *in Numis antiquis p. 159. a.* Vnde Cuiacio suppetiæ feruntur Senatusconsultum hoc Marci temporibus adfigenti. Etsi enim non nego, occurrere Apronianum consulem iam sub Hadriano; non est tamen diffitendum, inueniri eundem sub Antoninis Præconsulem ita quidem, vt nisi aliud argumentum suppeteret clarissimo Schultingio Cuiacium confutanti, huius sane sententia certissime sit triumphatura. Sed nouum is præsidium a Iuliano Iureconsulto petit, cui hoc iam cognitum ius, vt apparet elege 27. pr. ff. *ad Sc. Trebellianum.* Iulianus vero libros suos edidisse videtur, antequam rerum potirentur Antonini. Quare conficitur, vt probabilius sit, Hadriano imperante & Aproniano Consule, laudatum Senatusconsultum euulisse. Cui addas, ceruidium Scæuolam, cuius consilii atque opera in primis vsus est Marcus, in l. 101. ff. *de legatis III.* nescio cuius mentionem facere, qui GARRISSIMAE PATRIAE suæ prædia omnia, quæ habebat in Syria, legasset: quod legatum non solum non improbat Scæuola, sed tanquam de re nota, quæ recepti esset iuris, respondet. Ceterum id extra dubium ponendum, esse hoc Senatusconsultum Apronianum diuersum ab altero, quo libertis Vniuersitatum est permillum, vt illas hæredes scriberent, quod ex l. ff. *de libertis Vniuersitatum* palam fit. Quis vero Senatusconsulti huius auctor, quoue istud tempore publicatum, cum ignarissimis scio.

§. V.

Verum tamen hac ratione vsu venit, vt, quemadmodum ciuitatibus; ita vicis quoque legata relinquere-
rentur, quod postremum a suo Imperatore concessum Gaius Ictus adfirmat. Quis vero ille sit Imperator, de quo Gaius verba facit, inquirendum. Et exploratum videtur, Titum Gaium, qui legis excitatae auctor est, sub Hadriano & Antoninis floruisse. Ex quo coniectura capitur, ab eodem Hadriano & ciuitatibus & vicis facultatem fuisse datam percipiendi legata: donec tandem rebus publicis libertas tribueretur, vniuersali titulo cernendi haereditates, vti est in lege 12, *C. de Haereditibus instituendis*.

§. VI.

Sed caue putes id demum priuilegii a Leone Thraee, ad quem dicta lex pertinet, in ciuitates esse collatum. Meminit enim eius iam rei Iulius Paulus l. 121. ff. *de legat. 1.* Iureconsultus sub Seuero & Antonino Caracalla celebratissimus; vt proinde animum inducam, peruicisse denique rationes a Plinio adductas, vt ne posthaberentur vltima voluntates morientium, quibus opes suas ad PATRIAM volebant peruenire, repudiatum iure veteri, quod ciuitates omnes atque collegia vniuersa in incertarum personarum classe collocauerat. Quapropter penitus mihi persuadeo, sub Antoninis iam, ac speciatim sub Marco hoc in mores inisse, vt fortunas omnes, aut earum partem patriae liceret testamento deputare, cui, si bene sit, omnibus sane bonum est. Sunt fere haec verba Antonini in libello *ad se ipsum*, vbi de duplici patria sequenti modo philosophatur:

B 3:

si de

Η δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν ἀντι-
 νω, μοι ἢ Ρώμῃ, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ τῶν πόλεων ἐν
 ταύταις ὁ Φέλημα μόνον ἐστὶ μοι ἀγαθόν. Porro natura mea
 rationalis & civilis est: ciuitas & patria, qua Antoninus,
 Roma: qua homo mundus. Hisce ciuitatibus que **UTILIA,**
 & mihi sunt **BONA.** Neque mihi dubium hæret, quin
 nihil tum philosophiæ, tum ingenio huius principis
 fuerit conuenientius, quam beneficio adficere publi-
 cam rem, prorsus atque Seneca lib. II. de clementia cap. 5.
 de Stoicorum sapientia pronuntiat: *Nulla secta benignior*
leniorque est, nulla amantior hominum, & communibus bo-
nis attentior; ut propositum sit vsui esse, aut auxilio: nec
sibi tantum, sed vniuersis singulisque consulere. Qua de
 causa factum quoque censet Iacobus Gothofredus, Vir
 doctissimus, in animaduersionibus iuris cap. XVI. vt D.
 Marcus humanitatis plenus (quo elogio eum Callistra-
 tus maectat) *scrupulositate circa hæredum institutiones non*
facile admisserit, & voluntatis testatorum educende magnus
artifex solennium ceteroquin scrupulositatem facile remisserit.
 Quod & exemplis probat.

§. VII.

Patria vero semel ad hæreditates & legata capef-
 fenda admissa non solum municipiis leniori interpre-
 tatione subuentum, sed & Romæ vt pote communi pa-
 triæ multo magis est consultum. Saltem Modestinus
 l. 33. ff. *ad municipalem urbem* haud secus atque Cicero
 vt vix ambiguum habeam, licuisse ab eo tempore Ro-
 mam, aut populum Romanum hæredem scribere. An
 prius id fuerit concessum fuerumque, subsisto.

§. VIII.

§. VIII.

Existimat equidem Zacharias Huberus in dissertatione *de testamento Caesaris Augusti* cap. III. semper id in more fuisse positum, posteaquam animaduertit, narrare Tacitum, *Augustum populo Romano legasse quadringentis, tribus tricies quinquies libras.* Indeque concludit, aliud legatum populo ac ciuibus Romanis omnium ordinum, aliquid plebi, siue tribubus cum reliquisse, colligens porro, ea, quæ peculiari placito de ciuitatibus municipalibus, erant constituta, nequaquam trahenda in exemplum, seu, vt Iuroconsulti loquuntur, in consequentias: quemadmodum id variis ex legibus atque exemplis luculenter pateret. A Flora quippe meretrice populum Romanum hæredem scriptum, nonnullisque exteris Regibus. Quod extremum sicuti respondimus initio huius capituli; ita mirum admodum, adferri a Viro celeberrimo exemplum Floræ, de cuius facto præter Lactantium nemo quidquam memoriæ prodidit. Quin adhuc valde dubium est, an hæc Flora meretricio more vixerit, quam tanquam *matrem populo plebique Romane Iudorum celebritate placandam* Cicero grauissimus auctor lib. III. de legibus cap. 7. iudicat. Quod sane non fecisset, si luxuriose ista femina vixisset & impudenter. Nec prætereundum, noluisse Tiberium voluntati Augusti obsequi in persoluedis legatis plebi relictis. Perspicue hoc colligitur e Suetonio cap. LVII. *Scurram, inquit, qui prætereunte funere elato, mortuo mandarat, vt nuntiaret Augusto, NONDVM REDDI LEGATA, que plebi reliquisset, adtractum ad se, recipere debitum ducique ad supplicium imperauit &*

PATRI *suorum referre*. Non est credendum, Tiberium legum reuerentia posthabita contempsisse Augusti voluntatem vltimam. Constat aliunde, quando cultu eum sit profecutus; sed iuris subtilitas obstabat, quominus in legatis reddendis promptum sese ostenderet. At fac tamen, Tiberium excusari nulla ratione posse, quemadmodum etiam e Tranquilli narratione id quodammodo pellucet; non puto tamen peruinci inde, huiusmodi legata vsu iam comprobato persolui debuisse. Merito enim dicitur, inter imperii initia fauorem hominum fuisse captandum ac liberalitatis simulatione secundum prudentiæ decreta satisfaciendum plebi. Vt vero iuris vinculo fuerit obstrictus ad id faciendum, admodum hæreo. Sed finge iterum, potuisset sic legare ac præcipere principem, quis hac ratione argumentabitur de ceteris? Ac pronuntiabimus forte meliori modo, ius singulare ac Principibus proprium non esse trahendum in consequentias, quam adseuerat Huberus, a municipiis ac reliquiis ciuitatibus nequaquam fas esse ducere consecutionis filum ad urbem Romam, populumque Romanum. Vbi enim legit is, urbem Romam non habitam olim pro persona incerta? Id scio, Græcos hic liberaliores extitisse; atque hinc græcis moribus legibusque institutos populos sic legasse, ac reliquisse hæreditates: quantum de cetero non constat, an huc referendum sit testamentum Procli Platonici Philosophi, qui μετὰ ἀρχαίων ταῖς πόλεσι καταλέλοιπε κτήματα, πατεῖδι τε τῆ ἐαυτοῦ, καὶ ταῖς Ἀθηναίσι. Et si hoc refert Marinus vitæ Procli Scriptor; est tamen cognitum, Proclum iam quin-

to post Christum natum saeculo floruisse, quo urbi, ciuitatibus, patriæ, cum effectu tam legata, quam hæreditates in orbe Romano sine controuersia relinquebantur. Saltem illustre huius rei exemplum exhibet Capitolinus in Gordiano III. cap. XXVIII. Quippe Mithicus fœderis huius Principis doctissimus, *præfectus Prætorio, & Parens Principum dictus* hæredem ROMANAM REMPUBLICAM ea conditione instituit, *ut quidquid eius fuerat, vectigalibus urbis accederet*: vnde credibile est, eius hæreditatem publico ærario fuisse addictam: de quo postea.

CAP. IV.

ORIGO HAEREDITATVM PRINCIPIBVS E TESTAMENTO DELATARVM.

§. I.

HActenus ostensum est, ciuitatibus ac populo Romano, propter incertum, quod iureconsulti veteres in vltimis voluntatibus sunt aspernati, nec legatum, nec testamentis de hæreditate, nisi recentioribus sæculis, fuisse prospectum. At cum expiraret libertas, & principatus succederet, & Imperatores regnarent, nihil frequentius fere occurrit, quam Principes nominatos hæredes, iis legatum, hæreditatesque iisdem esse frequenter restitutas. Non puto, dubitare quemquam *principem* sonare Imperatorem. Saltem initium

C

an-

annalium Taciti non legit, *qui cuncta discordiis civilibus fessa nomine PRINCIPIS sub imperium accepisse Augustum non animaduertit.*

§. II.

Hi igitur imperatores fauorem ciuium ambientes ac ceteri amicitia Principum florentes grati animi significationem extremis tabulistestati vel ex asse, vel ex parte haeredes eos scribebant, ac nuncupabant. De Iulio Cæsare ita haerede nuncupato nihil apud æquales auctores obseruatur; cum e contrario de Augusto Tranquillus cap. LXVI. discerte prodatur, *banc eum ab amicis mutuam beneuolentiam exigere solitum & eorum suprema iudicia morosissime pensasse, neque dolore disimulato, si parcius, aut citra honorem verborum, neque gaudio, si grate pieque quis se prosecutus fuisset.* Bina hic adnoto, fecisse Augustum obnoxie omnia, vt se gratum acceptumque populo redderet, deinde existimasse eundem, honorari sese, ac coli, & alios quoque ad eundem cultum facilius iri tractum, si exempla honorantium animaduertent, quibusque vestigiis esset insistendum, bene inteligerent. Facile autem præuideo, fore permultos, qui Augustum tanta virtute præditum non sint credituri: hinc quod nos studio placendi, alii auaritiæ stimulis tribuent, & auri sacræ fami. Sed nihil mutamus. Idem enim Suetonius auctor est cap. CI. *Viginti proximis ante obitum annis quatuor decies millies ex testamentis eum percepisse, quod pene omne cum duobus paternis patrimonii ceterisque hereditatibus in REM PVBLICAM adsumpser.* Ingens fateor pecuniæ summa, & triginta quinque decies centena millia, seu vt vulgo loquimur, *miliones*

liones æquans; sed quam tamen non profudit ignaue, nec in loculus suos auare reposuit, sed reipublicæ bono sapienter impendit. Quæ consideratio efficit, vt locum priorem Suetonii ita exponamus: doluisse Augustum, se hæredem scriptum, aut legatarium effectum, nisi simul benevolentia hæud fucata signa perspiceret, sed metu potius, aut alterius emolumenti intuitu vel inter legatarius legeretur, vel inter hæredes in prima secundaque cæra compareret. De quo ne cui aliquid dubii hæreat, sedulo expendendum rogo, quod sæpe nominatus Tranquillus cap. 66. memoriæ prodit, eundem principem hæredem ab ignotis nominari noluisse, quid? quod legata vel partes HAEREDITATVM a quibuscunque parentibus relicta sibi aut statim liberis eorum concedere, aut si pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum cum in crematio restituere consueuisse. Quod insignis moderationis exemplum certissime comprobat, quæ de Octauiani proposito in capiundis hæreditatibus scripsimus. Admodum enim timebat prouidentissimus Princeps, ne eodem, quo Iulius Cæsar, fato inuolueretur, ne cum eade & sanguine ad Cereris generum, vt loquitur Iuuenalis, descenderet. Proinde omnia consilia eo conuertebat, vt nouo imperio ciues lenitate adsuæfaceret, idque amore, non vi, benevolentia, non excubiis, fauore amicorum, non autem circumstantibus telis tutaretur. Ea ratione patet, esse hoc in arcanis dominationis numerandum, quibus Augustus oportune hæud raro vsus est.

§. III.

Probe namque intelligebat, fas esse non solum,

C 2

vt

vt ne aliquis maiori cultu afficeretur in monarchia, quam Princeps, nec illo magis diligeretur: verum etiam belle perspiciebat, nunquam placuisse Quiritibus sapientia florentibus, vt quis ignotorum hominum haereditates anhelaret. Testis est Cicero in Philippica II. cap. 16. Antonium vehementissime propterea exagitant, inque inuidiam adducens, vt occasionem arriperet, grauius inuicendi in ipsum, vel vi, vel dolis, vel blanditiarum variis illecebris, vel denique subiectis falsis testamentis in multorum etiam ignotorum haereditates inuadentem: *Te is, inquit, quem vidisti nunquam L. Rubrius Cassinas fecit heredem: & quidem vide, quam te amavit is, qui albus aeternae fueris ignorans, te quem nunquam viderat, certe nunquam salutauerat, fecit heredem: velim mihi dicas, pergit, nisi molestum est, L. Turselius, qua facie fuerit, qua statura, quo municipio, qua tribu? nihil scio, inquires, nisi quae praedia habuerit: igitur fratrem exheredans, te faciebat heredem.*

§. IV.

Sicut vero ipsam virtutem imitantur homines scelerati, vt facto suo ostendant, quam elegantem formam habeat honestas; ita Tiberius in hoc imitatione expressit Augustum patrem. Nam Tacito teste lib. II. annal. cap. 48. ea moderatione vsus est, vt nunquam adiret haereditatem, nisi cum amicitia meruisset, *IGNOTOS & aliis insensos eoque Principem nancupantes procul arcebat.* Cuius modestiae tamen Dio histor. Lib. LVIII. mentionem non infert, vt qui *omnium haereditates* cum sine distinctione adiisse scribit; tamen hinc innotescit, quid fecerit annis imperii primis, quamque

a se ipſo defecerit poſtremis. Eo pertinet quod idem Dio ſubiicit p. 631. κατέλιπον δὲ δὴ πάντες ὄλγος καὶ οἱ ἐαυ-
 τὲς ἀναγκάζομενοι, ὡσπερ καὶ τῶ Σηζανῶ, ὅτε ἔζη. *Nuncupatus*
autem fuit heres a plurimis, etiam iis ferme, qui se ipſi in-
terfeciffent, ut Sciamus quoque, dum in viuis erat, fere ab
omnibus heres nuncupatus fuerat.

§. V.

Quod ſi quis, quærat, quamobrem ab iis, qui ſi-
 bi violentas manus intulerant, ad hæreditatem voca-
 tus ſit, is, & meo & ſuo iudicio intelliget, eo conſilio
 ab exſpirantibus id eſſe factum, ne in filios & propin-
 quos truculenter læuiret. Vix enim aliquid adeo bo-
 num atque honeſtum eſt, quin in prauum flexi & in
 tyrannidem torqueri queat. Nota eſt Caligulæ auidi-
 tas, qui Suetonio auctore cap. 38. *testamenta primipi-*
larium, qui ab initio principatus Tiberii neque illum neque
ſe heredem reliquiſſent, ut ingrata reſcidiſt. Item *cetero-*
rum ut irita & vana, quoscuſque quis diceret heredem
Cæſare mori deſtinariſſe. Quos Suetonius primipilares,
 hos Dion centuriones, ſeu ἐκαστοτάγχας appellat, qui
 magnis sæpe diuitiis ob luculenta commoda abunda-
 bant: quod Vegetii verbi Caſaubonus ad hunc locum
 illuſtrat. Addit de eodem Caligula Tranquillus: *Quo*
metu iniecto cum & ab ignotis inter familiaris, & a Paren-
ribus inter liberos palam heres nuncuparetur, deriſores voca-
bat; quod poſt nuncupationem viuere perſeuerarent, & mul-
tis venenatis mactas miſit.

§. VI.

Ita Auguſti propoſitum non malum in abuſum
 vertebatur, ac quæ ſit amicitia & beneuolentia ciuium

in metum quendam fervilem partim ac ipsis principibus, partim ab eorum administris & magni operis adiutoribus transmatabatur. De Seiano diximus: de Tigellino Neronis amico & ex intimis libidinibus adsumto ac validiore in animo Principis Tacitus annal. lib. XVI. c. 17. narrat, *Amicum Mellam fratrem Senecæ venas iussu Neronis sibi exsolventem in Tigellinum generumque eius Cassianum Capitonem grandem summam erogasse, quo CETERA MANERENT*, id est, quo ceteris suis facultatibus Tigellinus cum Nerone abstinere, nec testamenti vires intringerent, iudicio & elogio suo contenti. Nec alia de causa Vir fortissimus Iulius Agricola Domitianum cohæredem vxori & filiae suæ scripsit; hoc licet honore iudicioque lætaretur stupidus Princeps. *Tam cæca, insonat acutissimus scriptor cap. XLIII. & corrupta mens assiduis adulationibus erat, ut nesciret a bono patre non scribi nisi malum Principem.* Quo ipso indicabat, Agricolam non tam honorasse, quam valde metuisset Domitianum denotandis hominum palloribus sæuo ac rubente vultu intentum, & alienæ insimul rei appetentissimum. *Confiscabantur*, ait Suetonius cap. XII. *alienissimæ hereditates, vel existente uno, qui diceret, audisse se ex defuncto, cum viueret, HAEREDEM sibi Cæsarem esse.*

§. VII.

Cuius rei metum cum penitus sustulisset optimus Traianus, mirum non est, Plinium secundum in Pagnyrico suo cap. XLIII, felicitatis huius meminisse; *In eodem inquit, genere ponendum est, quod testamenta nostra secura sunt: nec vnus omnium, nunc quia scriptus, hæres,*

heres. Non tu falsis, non tu iniquis tabulis aduocaris: nullius ad te iracundia, nullius impietas, nullius furor confugit: nec quia offendit alius nuncuparis, sed quia ipse meruisti. Scribaris ab amicis, ab ignotis præteriris: nihilque inter priuatum & principem interest: nisi quod nunc a pluribus amaris: nam & plures ama: Tene Cæsar, hunc cursum, & probabitur experimento, sine seracius & uerius, non ad laudem modo, sed ad pecuniam principi, si herede illo mori homines uelint, quam si cogantur. Ex quo cogitur, perperam diuinasse Lipsium, perperam Gruterum, perperam etiam in textum admisisse virum ceteroquin eruditissimum Christophorum Cellarium: nunquam scriptus es heres. Scriptus est utique Traianus, sed ad morem Augusti: meruit, non arripuit: non omnium hæres erat, ut ille Domitianus, qui falso talem se gerebat nec cogitatus, nec scriptus. Ita rectius Thomas Hearne nosque cum ipso,

§. VIII.

Neque enim nefas erat, scribi hæredem, & esse, & fuisse, & aduisse. At inhiare ciuium bonis, rapere eorum facultates, sauire in cohæredes, hoc triste, & a ratione alienum, hoc Vitellianum. *Vitellianum dico. Merito enim in acerbis refertur, quod de Vitellio literis consignauit crebro laudatus Tranquillus cap. 14. Sed & equitem Romanum proclamantem cum raperetur ad penam, hæres meus es, exhibere tabulas coegit: utique legit cohæredem sibi libertum eius adscriptum, iugulari cum liberto imperauit. Non sic, non sic principes boni. De Augusto & Traiano id euidentissimis testimoniis constat. De Hadriano Spartianus cap. XVIII. Ignoratum hære-*

hereditates repudiavit: nec notorum accepit, si filios haberent. Deo Antonino Pio similem modestiam Iulius Capitolinus cap. VIII. litteris ad posteritatem prodit.

§. IX.

A qua modestia cum penitus alienus esset Commodus Marci filius, qui imperatoria potestate in tyrannidem versa perditos superiorum temporum mores imitatus est, usu venit, ut Pertinax Imperator etiam hac in re aliam viam infisteret, aliosque mores senatui populoque Romano commendaret. Huc pertinent, quæ habet Iulius Capitolinus cap. VII. *Legem sane iulii, ut testamenta priora non prius essent irrita, quam alia perfecta essent, neue ab hoc fiscus aliquando succederet. Ipseque professus, est, nullius se aditurum hereditatem, quæ aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, aut legitimi & necessarii heredes priuarentur: addiditque Senatus-consulto hæc verba: Sanctius est, Patres conscripti, inopem Rempublicam obtinere, quam ad diuitiarum cumulum per discrimina atque dedecoris vestigia peruenire.*

§. X.

Huius Pertinacis, vtut II. mensibus duntaxat regnantis & propter emendandi calorem a militibus extincti, consilium egregium, atque orationem Sapientiæ præstantem meliores semper Principes ante oculos habuere. Innotescit quippe, Paulum Iureconsultum in fuententiis Tit. V. n. 3. iam Seueri ætate haud aliter rationes subduxisse, ac Principes cohortatum prudenter statuisse, *eum qui leges facit, pari maiestate legibus obtemperare conuenire.* Noli adseuerare, non esse quidem decorum, ut leges non seruet; sed si velit, nihil impedire,

pedire, quo minus legum decreta migret, Apage, repono, verborum ludibria, ad quæ nunquam se demisit Paulus. Non conuenit, non decet, inuerecundum est Iureconsulto quidem paria sunt; sed perinde est, ac si dixisset: non POTEST ille ex testamento imperfecto capere: nec liberis temere præripere hæreditatem. Præclare hoc, si quisquam docuit ac demonstrauit Gerhardus Nodtius, Vir doctissimus, *obseruationum* lib. I. cap. IV. itemque *de iure summi Imperii ac lege Regia*. Quin ipse Alexander disciplinam eius temporis prodit lege 3 *Cod. de Testamentis*: EX IMPERFECTO TESTAMENTO nec Imperatorem hereditatem vindicare POSSE SÆPE rescriptum est. *Licet enim lex imperii solemnibus iuris Imperatorem soluerit; nihil tamen tam proprium imperio est, quam legibus viuere.* Tu igitur dic, credidisse eius ætatis sectam, Principem quidem leges inutiles mutare legibus melioribus posse; non autem fas esse, vt, cum ipse agit, & aliquid facit stante lege, eandem iis legem migret pro lubitu, & ex arbitrio. Quod aliqui in contrarium fecere Principes mali, ad ius non pertinet, sed factum rationi admodum contrarium: de quo nemo Ictorum disputat.

§. XI.

Iam vero cum sub Seuero & Caracalla ac proxime sequentibus imperatoribus præstantissimi vixerint Iureconsulti; eorumque libri in foro, scholis ac curia sint lecti, mirum non est, in mores hoc non gradu, sed communi quodam consensu irrepsisse; ita vt Constantinus publice sit fassus lib. 2. *de aduocat. fisci*, POTIOREM apud se priuatorum causam, quam fisci tutelam esse.

D

§. XII.

§. XII.

Igitur id certum, non displicuisse Imperatoribus, legum licet curiosis, vt & ipsi scriberentur & nuncuparentur hæredes in testamentis; inque hoc hominibus singularibus æquarentur, nempe vt capiendi ius ex legitimis testamentis feruarent, perinde atque aliis priuatis id facultatis est tributum. Nam etsi dubitari potuisset, an lex XII. tabularum permitteret, vt Princeps, qui ciuium numero non est, capiat ex testamento, cum soli ciues capiant ac Quirites; nequaquam tamen hæc peruincere ratio poterat, posteaquam Principes hæc parte nomen suum ipsimet inter ciues sunt professi. Nota quippe apud Tacit. lib. XII. annal. c. 5. vox est Claudii Imperatoris Vitellio roganti post pactum cum Agrippina contra mortem matrimonium, an iussis populi an auctoritati senatus cederet, reponentis: *Vnum se ciuium & consensui imparem.* Non melatet, legisse Theodorum Ryckium in codice suo: *vnum se & ciuium consensui imparem;* sed res eisdem recidit. Nec enim Ryckius inficiatur, Principem sub genere ciuium comprehendit: vt ut non erat vnus ciuium ex vulgo. De summa hic rei publicæ agebatur, de legum publicarum vigore; quas cum mutare populus contenderet, vnum se ciuibus non repugnaturum adfirmat: quid? quod adeo potentem & validum sese negat, vt impedire populi consentientis suffragia queat. Deinde etsi princeps ciuis non esset, sed caput ciuium; vix tamen cogitur inde, vt ne illi eadem libertas sit permittenda, quæ reliquis membris de corpore ciuitatis tribuitur, cuius est primarium caput. Quæ cum ita sint,

sint, non est profecto necesse, vt cum Accursio ad precariam rationem dubitandi confugiamus in lege 16. C. *de testamentis & quemadmodum &c.* quasi non sani esset hominis, relinquere ditioribus sua, seorumque cumulare opes & augere thesauros priuatorum hominum copia & facultates nimium quantum superantes. Merito hæc dubitandi ratio a Iohanne Sichardo vocatur puerilis. Verum tamen nec melior, nec sagacior est, quam adfert ipse. Principi, putat, nihil donari: cum eo ab inferioribus non rite contrahi: & hanc fuisse dubitandi causam: legata & hæreditates donationibus videri similia. Sed iurarem, nec eo respexisse Gratianum, Valentem, & Theodosium. Id exploratus, Augustum eius rei auctorem primarium motuam Imperatorum & ciuium benevolentiam animo proposuisse; ac Cæsares, Principesque bonos eadem ratione mereri suorum amicitiam omni animorum contentione fatigasse.

§. XIII.

Sed quid est hoc, quod magno Theodosio in mentem venit Cod. Theodof. l. 2. *de testament. & codicillis* e codicillis & epistolis neque a se, neque ab vxore Flacilla neque a liberis, puta Bella & Placidia, Arcadio & Honore, neque ab amicis & ministris aliquid capi volenti? An ad legata & fidei commissã illa principibus referuata libertas non porrigitur? An eius ætate codicillis non relinquebatur firmiter? Et non putem. Sit, inquit ipsemet, *ille vsus inter priuatos rarus*: nemo conuellat, nemo impugnet. Adest l. 7. Cod. *qui testamento facere possunt*: personat vox Valen-

lensis Valentiniani & Gratiani omnium adhuc aures: *Cum heredes instituentur Imperator seu Augusta, ius commune cum ceteris habeant. Quod & in codicillis & fideicommissariis epistolis iure scriptis observandum erit.* Nec repugnat l. i. in princ. ff. de iure fisci. Igitur rectius statue, multo adstrictiore lege vivere voluisse humanissimum Principem. Hoc te doceat Themistii disertissima oratio de humanitate Theodosii recitata, quæ est XIX. doceat quoque Symmachi epist. XIII. Lib. II. *Verum, inquit, hæc recens sanctio de fideicommissis & codicillorum commodis ab optimo principe æternum repudiatis tantum claritudine egreditur lucem superiorum, quantum augustius est, regenti, sibi, quam subditis modum ponere. Atque vitiam privato avaritia mentem latoris intelligat & mores de legibus trahat. Neque enim later, quid sponte cæteros velit facere, qui suspecta compendia prius exhorruit.* Hæc ratio vera est, quam optime perpexit Iacobus Gothofredus ad h. l. præeunte Iureso; sed quam vix attendit Iustinianus, fisci compendia non profors repudians.

§. XIV.

Aui liberalitatem & moderationem ac documentum scētatus Theodosius Iunior iuris nodum interpretibus reliquit solvendum. Noluit is Principem hereditatem adire ex testamento nuncupativo, si prius esset litteris rite consignatum. *Nolumus, inquit, Cod. Theodos. de testament. lib. IV. T. 4. l. 5. conuelli deficientium scriptas iure ac solemniter voluntates, dum quoddam morientis supremum, & non adscriptum processisse confirmatur arbitrium, tanquam patrimonium suum ad Nos depiciens malu-*

maluerit pertinere. Omnibus enim priuatis & militantibus interdiximus, ne huiusmodi perhibeant testimonia: & falsi criminis rei teneri precipimus, si cum scriptæ iure ac solemniter deficientium extiterint voluntates, non scriptum aliquid sub Nostrorum Nominum mentione falso adstruere moliantur. Nemo itaque relictus, vel legibus ad successionem vocatus, Nostrum, vel potentium nomen horrescat. Nemo ferre testimonia in hunc modum, vel suscipere gestis huiusmodi voces audeat, Nostrorum, vel etiam priuatorum Potentium nomine. Maneat arbitrium, quod vera & solemnissima scriptura commendat: excludatur, si quid aduersus eam, vel deficientis animum, sub deferenda hereditate nostræ Perennitati, per testimonia non scripta & falso contexta adseueratur: Nemo scriptis proprium auferat robur, & non scriptis, sub prætextu Nostræ, vel Potentium nominis, ingenerat firmamentum. Dat. III. Id. Mar. Constantinop. Theod. A. VII. & Palladio. COSS, Plerique Doctores, quo se vertant, nesciunt. Testamentum, inquiunt, nuncupatione perfectum rumpit alioquin prius, vtut omnibus legum numeris absolutum. Ecce igitur aliud hic valeat? ecur ab oratione, quamuis feuerissima, Pertinacis recedatur? Idcirco medicas huic constitutioni manus adferre laborarunt, alia omnia excogitantes, maxime cum à Triboniano in Cod. l. 26. de testamentis relectam quodammodo legerint & truncatam. Præcipue vero Antonius Faber multa hic perturbauit, Pragmaticos de ca. de 68. errore l. II. III. seqq. castigaturus intempestiue. Pronus namque animum ille inducit, Theodosium nuncupatione huiusmodi vim tribuere noluisse, ni prius testamentum scriptum diferte sit reuocatum, eique per

postremum perfectum derogatum, imprimis si penes se retinuit testator primum non cancellatum, non indutum, non scissum; quod ea propter pro firmo habuisse praesumatur defunctus, eoque nuda reuocatione nequaquam censeatur rumpi. Sed fallitur vir ceteroquin acutus. Est hic de testamento per nuncupationem rite consummato sermo, eiusque concursu cum tabulis scriptis, quae a posteriore nuncupato solo tempore vincuntur recte arguente Iacobo Gothofredo. Quicquid Theodosius Iunior hic peculiare statuit, non est iuris communis, sed singularis; quandoquidem sibi ipsi vinculum iniicit, aliisque potentioribus seueriorem legem proponit scriptis haeredibus consulturus.

§. XV.

Proinde aequae inania sunt, quae is comparando orationem Pertinacis cum Constitutione Theodosiana in medium tulit. Frustra enim sibi persuadet Faber, Theodosium reiicere nudum vocis sonum principem haeredem iactantis, perinde ac fecit Pertinax. Quod non est. *Hic enim, verba I. Gothofredi sequor, illegitimas tantum voluntates repudiavit, non iure contestatas: quas principalis nominis obtentu iustas fore testantes putabant.-- At enim Theodosius iunior hoc edicto etiam legitimarum voluntatum compendium a se abdicauit; & scriptis haeredibus consuluit.*

§. XVI.

Istud vero penitus leue apparet, quando Theodosium prohibuisse idem Pragmaticorum insectator censet, ne in testamento nuncupatio posteriori priuatus scribatur, neue etiam Principi aliquid legati titulo sic
[relin-

relinquatur. Neutrum enim animo intendit Imperator. Potius hoc sensit, id præcepit, hoc iussit, ne sola vtur perfecta & contestata nuncupatione rumpatur testamentum scriptum prius, si Princeps, debeat prioris testamenti hæredibus præripere destinata emolumenta: neuiquam vero, ne priuatus nuncupetur hæres, neue in huiusmodi postremo iudicio per verba declarato, vbi alius homo singularis scriptus est hæres, Imperator, vel eius amici, aut alii potentiores aliquam ex legatis sibi destinatis vtilitatem perciperent. Quæ vniuersa atque singula cum luculenter exposuerit nominatissimus Gothofredus, longiori operæ supersedemus.

§. XVII.

Solum hoc addimus certiorum esse Pragmaticorum errorem, cui etiam Wissenbachius sese mancipat ad l. 20. C. de Testamentis, quando Imperatorem, seu Principem in testamento nuncupatio plane non posse nominari hæredem statuit: etsi nemo solenni ratione est scriptus. Vbi enim hoc legitur? Quo in loco tam acerbe Theodosius præcepit vsquam? Hoc verum est, hæredes scriptos excludere Principem in testamento verbis nuncupato: oportet esse scriptum. Non scriptis autem nihil iuris est ad impugnandum elogium postremum. Exceptionis ratio, quam e Donello repetendam iudicat Wissenbachius, ne vllius quidem teruncii est. Quamuis enim indubium sit, voluisse Theodosium adfectiones & fraudes testificantium præcauere; non est tamen hæc ratio sufficiens satis ad omnem hæreditatem per nuncupationem relictam Principi adimendam. Vtitur is iure communi testamento. At
iuris

iuris communis est, verbis quoque condi ultimam voluntatem firmam ac stabilem. Quin extra ambiguitatem omnem constituendum videtur, posse Principem hæredem legitime institui. Quocirca relinquitur, vt hic peculiare significetur, & Theodosius II. sibi aliquid libertatis eripuerit, quod priores Imperatores neutiquam sibi credidere denegandum: nempe, vt testamentum nuncupatiuum posterius rumpat testamentū prius scriptum ac iure conditum: quod alioquin indubitati iuris erat.

§. XVIII.

Enimvero alia longe quæstio habenda, an Tribonianus pari sensu Theodosianam constitutionem in Codicem repetitæ prælectionis intulerit? Et admodum credibile est, aliter eum intelligi istam voluisse; ita vt adeo absonus neutiquam sunt existimandi Bartolus cum glossa de testamento nuncupatiuo imperfecto dictam *legem 20.* exponentes. Cui non obest, geminam sic interpretationem a nobis stabiliri. Merito enim cum Iacobo Gothofredo aliisque doctissimis Viris repono, sæpius id euenisse, vt alia ab architectis imperatoriarum constitutionum sit proposita sententia; alia iterum a Triboniano, qui haud raro a primogenio Principum scopo vel ex ignorantia, vel data opera recessit. Hoc loco coniectura capitur, de industria eum deflexisse a genuina expositione, vt menti Pertinacis, aliorumque Iure consultorum congruentior appareret sæpe nominata *lex 20.* eoque dubium nullum est, quin vti ex omni testamento legitimo & perfecto; ita quoque e nuncupatiuo secundum mentem Iustiniani cernere Princeps

ceps hereditatem atque adire pro lubitu possit. Multo minus autem in ambiguo ponendum, an e codicillis & epistolis legata capiat idem ac fideicommissa? De modo dispiciemus postea.

CAP. V.

DE

PROCVRATORIBVS CAESARVM INQVE PRIMIS HAEREDITATIVM.

§. I.

NVnc enim aliquid inspergendum de Procuratoribus hereditatum est, qui varii generis sunt. Illi, de quibus hoc loco verba facimus, procuratores erant hereditatum patrimonii privati. Quidquid enim Princeps ex testamentis consequerentur, ad rem privatam eorumque patrimonium singulare ordinario iure pertinebat. Procurator vero is appellabatur, qui vel talia bona, vel fiscalia & publica administrabat.

§. II.

Sed optime animadvertit doctissimus Hadriensis Episcopus Philippus a Turre in *Monumentis veteris Antii* cap. VI. patrimonio Principis privato oppositum fuisse publicum; eoque probabiliter colligitur, procuratorem patrimonii absolute talem & hereditatum caducarum a privati patrimonii curatoribus fuisse diversum

E

sum

fum. Eorum, qui sunt de postrema classe, mentio fit in l. 1. §. 2. ff. de officio procuratoris Caesaris vel rationalis. EST hoc, inquit Ulpianus, precipuum in procuratore Caesaris, adire hereditatem, quod & eius iussu SERVUS Caesaris adire hereditate potest: & si Caesar heres instituitur, miscendo se opulenta hereditatem procurator heredem Caesarem facit. Ne dicas, non id elucere euidentissime ex adductis verbis. Constat quippe aliunde, fiscum & priuatum patrimonium diuerla fuisse atque istum quodammodo publicum, hoc proprio & priuato nomine ad Principem pertinuisse. Nam etli etiam fiscus res priuata appellabatur, atque interdum priuata ratio; tamen magis proprie id nomen ferunt priuata & separata Principis fortunae ac facultates, quas nullo DIGNITATIS respectu possidet. Ipse Ulpianus res fiscales non absolute proprias & priuatas, sed quasi proprias & priuatas nominat l. ii. §. 4. ff. Ne quid in locis publicis. Quin Seneca *nat. & exor.* in patrimonio Principis bona propria collocat *lib. VII. de benef. cap. VI.* eaque a fiscalibus & QUODAMMODO priuatis separat. Igitur merito affirmatur, alios aerarii, alios patrimonii publici, alios priuati, alios prouinciarum, alios Romae fuisse. Quod ut intelligatur accuratius faciant.

§. III.

Quare statuas velim, procuratoris vocem generalem variis ministris & administratoribus esse applicatam. Et primo quidem Caesaris procuratores dicti sunt, qui colligebant in prouinciis tributa, de quibus saepissime varia querimonia circumferebantur. Saltem Capitolinus cap. VI. auctor est, Antoninum Pium *pro-cura-*

curatores suos modeste suscipere tributa fuisse; cum alioquin in bona provincialium fauissent, sibi que ea propter maximam inuidiam conflarent. Hosce procuratores Dio lib. 53. p. 506. ἐπιτρόπος vocat, eorumque munus signate describit: καὶ τοῖς γε ἐπιτρόποις, ἃ ἀπὸ τῆς ἀξιώματός ἐνομα ἀπὸ τῆς ἀξιότητος τῶν δίδομένων αὐτοῖς χρημάτων προσγίγνεται. Sane CURATORIBVS istis ipsum nomen officii sui a numero pecunie, quam acciperent, inditum est. Reprehendit Bachouius ad πῆματα Xylandrum, quod ἐπιτρόποις vertit curatoribus, non procuratoribus: vtut nihil habet argumenti. Simpliciter quippe & sapius curator pro procuratore accipitur, sicuti hoc præclare ostendit Bynckershœkcius obseruat. lib. II. cap. XX.

§. IV.

Deinde a viris doctissimis obseruatum est, Procuratores Cæsaris non quidem semper; sed aliquando tamen cum potestate gladii fuisse constitutos. Ita acutissimi viri Philippus a Turre in monumentis veteris Antii p. 71. & Bynckershœkcius obseruat. Iuris lib. II. cap. 20. seqq. Quod etsi quadantenus permitto; puto tamen cum grano salis hoc esse capiendum. Potestas enim illa eminens non est referenda ad pomœrium procuratoris, sed alterius cuiusdam muneris. Vnde inscriptiones: PROCVRATOR ET PRAESES ALPIVM. PROCVRATOR ET PRAESES SARDINIAE. Idque aliquando in minoribus prouinciis obtinuit. Nec nego, casu quoque eueniri potuisse, vt procurator ius gladii exerceret, nempe si praeses, aut proconsul diem obiit, quousque a Cæsare alius submitteretur. Adduxit hanc in rem eminentissimus Norisius in Cenotaphis Pisanis locum e-

gregium ex actis S. Perpetuae a Luca Holsteno editis? *Hilarius procurator, qui tunc, loco proconsulis Minucii Timiani defuncti, ius gladii acceperat.* In ceteris tam inuidendum ius vix obseruatur.

§. V.

Tertium genus procuratorum fisco praefuit. Hi rei priuatae procuratores appellabantur, vt possessiones & res Caesaris in prouincia curarent, vectigalia colligerent, bona damnatorum, vacantia, commissa, thesauros, respicerent. Nostrates talia bona *domanialium* nomine forte compellaturi essent. At saepe contigit, vt qui fiscum curaret, etiam arario prospiceret. Vnde est, quod, licet pecunia publica, & pecunia Principis distincta sint; aliquando tamen illa inter fiscum & ararium differentia vix compareat. Memoratu digna sunt, quae apud Dionem Cassum leguntur lib. LIII. p. 511. *lit. D.* adfirmantem, *nescire se, quid inter Augusti & publicum ararium intersit.* Non est negligendum hoc loco, quod iam initio monuimus, fiscum saepe patrimonium appellari; aliquando etiam rem priuatam. Sed vix inuenietur. patrimonii priuati elogio res fiscales insigniri.

§. VI.

Potius hoc rebus propriis Principiis vnice datur: simplex vero patrimonii appellatio etiam fisco tribuitur; atque haud raro patrimonii publici nomine venit. Vnde procurator patrimonii a procuratore patrimonii priuati nonnunquam secernitur, procurator rei singulariter priuatae a procuratore Caesaris fiscali. Habuerunt namque Imperatores haud raro fundos patrimoniales proprios: *Charoul-Güter* nostri nominant; multaque possidebant, & acquirebant, quae non tanquam *Principibus*, sed

fed tanquam *privatis & singularibus hominibus* competere-
 Duntaxat dolendum, non hæcæ femper notiones ac-
 curate fuiſſe diſtinctas, vnde auctoribus iunioribus fre-
 quens errandi cauſa, vt rei priuatæ curatores com-
 miſcerent cum procuratoribus patrimonii priuati, at-
 que hos iterum cum procuratoribus patrimonii publi-
 ci, ſeu ſiſci, & procuratores ſiſci cum procuratoribus
 publici ærarii. Accessit noua confuſionis materia,
 quando patrimonium priuatum etiam ſiſcum priuatum
 dixere, ærarium ſiſcum ac contra, nec accurate am-
 pliùs hæc duo, vti olim, ſeiunxerunt. Quare id ſit fa-
 ctum, ii facile, qui mutationem Reipublicæ Romanæ
 circumſpiciunt, & Principatus ſaſſigium contuentur,
 intelligent.

§. VII.

Verum tamen tempus eſt, vt Procuratores patri-
 monii ſine incremento a procuratoribus patrimonii
 priuati diſtinctos oſtendamus fuiſſe. Protulit eam in
 rem inſcriptionem Antii inuentam nominatiſſimus
 Aquillus & PROCVRATOR PATRIMONII & PROCVR-
 TOR HAEREDITATIVM PATRIMONII PRIVATI appellatur.
 Quod indicio eſt, Aquillum fuiſſe Procuratorem ſiſci
 publici, ſeu rei *quæſi priuatæ* procuratorem, cuius mu-
 nia a procuratoris *patrimonii priuati* proprie ſic dicti v-
 tique diſſerebant. Nemo turbabitur *rei priuatæ* voca-
 bulo, ſi recolat, quæ paullo ante obſeruauimus, nempe
rei priuatæ procuratorem & *patrimonii* ſeu *ſiſci* promiſcue
 aliquando occurrere.

§. VIII.

Ab hoc igitur procuratore ſiſci caduca hæredita-
 tes

E 13

tes ex lege Papia, nec non vacantia bona ex lege Iulia fisco vindicabantur. Quamquam & alius saepe & peculiaris procurator his caducis est datus. Exhibet hanc in rem Raphael Fabretti cap. III. inscriptiones tres, in quibus PROCVRATORVM CADVCORVM IN PROVINCIIS mentio fit, quas cum Philippus a Turre in libro saepe laudato cap. VI. excerpserit, nos opere & atramento haud temere parcimus.

§. IX.

Confulto addimus in *provinciis*. Erant enim tales in vrbe procuratores, quales extra urbem in provinciis. Classicus loco occurrit apud Tacitum Annalium lib. XIV. c. 54. n. 3. vbi Seneca Neroni opes suas offerent: *Iube, ait, eas per PROCVRATORES tuos administrari: vt taceam; quæ Theodorus Ryckius in animaduersionibus ad Tacitum lib. XII. annal. cap. LX. n. 2. congeffit. Ceterum memoriæ imprimendum censemus, Procuratorem patrimonii sibi adiecta provincia significare procuratorem in vrbe, qui ius habuisse prærogatiuum merito creditur. Erat ei maior auctoritas, erat dignitas illustrior. Admodum placent, quæ laudatissimus Ryckius obseruat: Scilicet duo, inquit, erant genera procuratorum, vnum summe rei, (*) alterum vnus duntaxat rei; vtrumque circa Principem, vtrumque in provinciis. Adicio, Comitem rerum priuatarum sequiori æuo procuratori in vrbe simillimum fuisse. Et hic*

(*) Est hic catholicus Rationalium, seu Procuratorum: quod Iacobus Gothofredus ad legem 2. *Cod. Theodos. de distrabendis pignoribus* bellissime enucleauit.

hic vero Procuratores omnes & rationales per prouincias sub se habebat, appellationes ad ipsum deferebantur, aliaque munia exercebat, de quibus Pancirollus *in notitia Imperii orientalis* cap. LXXXVIII. inprimis consulendus, & qui hunc Gutheriumque non sine cura legit ac commendat, Hadriensis Præsul.

§. X.

Vtut vero non nego procuratores patrimonii seu fisci, tum in vrbe, tum in prouinciis potuisse quoque hereditates principi a priuatis relictas exigere, ac sæpe id muneris esse datum simul; constat tamen, etiam hac parte procuratores interdum singulariter fuisse delectos ad hereditates Principi delatas ad eundas & rite colligendas. Intellexit hoc Paulus l. 35. ff. *ex quibus causis maiores* PROCURATOR *Cæsaris*, inquit, *non solum cui rerum prouincie CIVIS QVE procuratio mandata erit, sed & is cui rerum, quamuis non omnium.* Ita hereditates patrimonii priuati per peculiare sæpe procuratores & exactores sunt acquisitæ. Estque plerumque de iis sermo, quando procuratores hereditatum, seu hereditatum occurrunt. Prorsus enim falluntur qui hosce procuratores hereditatum cum procuratoribus XX. hereditarum commiscent. Vtrisque diuersum munus impositum fuit. Quod non penitus comprehendit Petrus Burmannus in libello de *uestigialibus Populi Romani* cap. XI. p. 233. Nam vicesimæ hereditatum in ærarium militare inferebantur; hereditates, legata, peculia Principi relictæ peculiari arca continebantur. Meminit talium l. 1. *Cod. de usuris rei iudicatae*, quæ est ab Antonio *Procuratoribus hereditatum* inscri-

pta

Pta: quinl. 3. Cod. de *quadrien. praescript.* quæ est Iustiniani, CVRATORVM mentionem facit, qui *Substantiam suam* gubernent, eosque a CVRATORIBVS separat, per quos res diuinarum domuum agantur. Inter omnes vero, quæ hac de re inscriptiones circumferuntur illam Gruterianam clarissimam censemus:

EXACTORI HAEREDITATIVM LEGATORVM
ET PECVLIORVM.

Neque enim quisquam, qui est paullo humanior, ambiget, ne utquam eam loqui de caducis, nec de XX. hæreditatium, sed hæreditatibus & legatis Principi relictis. Cui si addas alteram de M. Aquilio, quam laudauimus supra, res sane extra controuersiam erit constituta. Hic enim PROCVRATOR HAEREDITATIVM PRIVATI PATRIMONII disertissime vocatur.

§. XI.

Non pigeat inuestigare, quinam huiusmodi pro-curationi præpositi cuiusque illi conditionis fuerint? Tacitus in vita Agricolaë cap. IV. equestrem *nobilitatem* eius generis administratoribus tribuit. Tu vero caue, nobilitatem equestrem fingas, & peregrinas mente cucurbitas pinges. Schultingius bene in protis voculam nobilitatis de *dignitate* exponit. Prorsus enim decipiuntur, qui hodiernis moribus delusi equites apud Romanos vniuersos & singulos in nobilium classe collocant; mirumque, sic sentientes non fuisse reductos in viam, cum hanc rem paullo luculentius illustrarem in dissertatione, *an nobiliter venter?* Faciam igitur publici poni causâ, vt in diatriba, quam meditor *de equitibus municipalibus*, acutius videant, non habuisse equites per se

se nobilitatem, sed dignitatem: vtut a plebeio ordine distinctus erat equestris. Primum falsum videtur, simulac pseudographema in rebus Romanis insigne: *Quicumque a plebeio ordine disiungitur, is stilo Quiritium nobilis est.* Verum id iam non ago: sed in transcurso, duntaxat vehementer errantes commonefacio, Tacitum nobilitatis vocula sæpe improprie vti, atque iis nonnunquam hoc elogium tribuere, qui vtcunque se a plebeiis separauerant. Quod propediem demonstrabo clarius. Interea vero Perizonii verba in Q. Curtio Rufo vindicato p. 55. gallicis quibusdam Thrafonibus opposita expendenda bono omine propino: *Crediderint boni viri homines equestris ordinis Rome fuisse nobiles, & vertunt ideo equitem Romanum CHEVALIER ROMAIN, cum nihil minus fuerint, immo nobilitati ordo illorum OPONI, vel certe INTRA eam abiici soleat. Sed nibili hoc est pro eo, quod putarunt, siue equites, siue nobiles Romanos, ruri habuisse castella vel arces munitas habitacioni sue, seu secessui destinatas, vt nunc fere vbiq; nobiles habent. At vero falsissimum illud est, nec vlllo probabitur exemplo. Sed neque ratio Reipublice aut Imperii Romani id patiebatur.*

§. XII.

Vt vero ad rem redeam, liquet sane hinc, quam non sit credendum Thomæ Reinesio *Inscript. Classe IX. n. 45.* sine hæsitacione liberos semper procuracionibus rei priuatæ adhibitos scribenti. Quanquam enim vero consentaneum, liberos quoque procuratores Patrimonii & hæreditatum inueniri; non fuit tamen id perpetuum. Occurrunt Viri præclari hoc munere functi.

F

Clau-

Claudius Imperator Vestinum equestris ordinis ornamentum in rebus suis detinuit. Eiusdem dignitatis in Gruteriano opere LVCIVS PLTRONIVS SABINVS EST PROCVRATOR AVGG. STATIONIS HEREDITATVM, pluresque alii, quos plena manu suppeditat monumentorum Antiarium nobilissimus Interpres: vt taceam, quæ iam ante ipsum Petrus. Burmannus. de *Vectigalibus Populi Romani* p. 234. in vnum collegit. De cetero nemo inficiatur aliquando etiam viliores huic muneri admotos. Quid enim aliud Pallas Claudii (*) libertus, quam Procurator eius Romæ perpetuo degens? Saltem Suetonio cap. 28. a RATIONIBVS Claudio fuisse dicitur. Rationalis autem hereditarium a Procuratore vix distat. Saltem Lampridius in vita Alexandri Seueri cap. XLV. *Rationalem & Procuratorem* promiscue accipit. Vnde etiam rubrica digestorum de officio *Procuratoris Cæsaris*, vel *rationalis* lucem foeneratur. Et hi sub se alios ministros habebant. Inueniuntur TABVLARII ADIVTORES, puta, rationum confectores, alioquin calculatores dicti, quid? quod SVPPROCVRATORES, vt ex æterno Gruterio pere sine negotio est ad docendum. De illis non minus lapides loquuntur; Iureconfulti veteres, ac leges, cum maxime l. i. §. 6. ff. de *variis & extraordinariis cognitionibus*; itemque Iulianus in l. 8. Cod. Theod. de

(*) Existimavit eminentissimus *Cenotaphiorum Pisancorum* Scriptor. p. 506. & 291. Claudium Imperatorem libertos huic muneri primum adhibuisse. Sed vix veritati, quod adfirmat, penitus, congruit. Antheros *hereditarium procurator* libertus Tiberii Imperatoris erat? quod Marcellus Emphyricus memoriæ prodit.

de numer. act. habetque non spernenda Franciscus Amaya ad lib. X. Codicis de *Iure ffici l. 2.* Nec est negandum, eius generis procuratores *Seruis* quoque vsos, qui illis, vti coniiicitur, a ministeriis erant in exigendis hæreditatibus, legatisque: immo vero Procuratoris iussu tales *Serui* adire Principi destinatam hæreditatem poterant, quod e lege Vlpiani §. 2. excitata innotescit.

§. XIII.

Dici vix potest, quam in hisce eruendis sudauerit Philippus a Turre. Etenim hic acceptum ferendum, vt nunc intelligatur perspicue, rationales non diu, sed anno duntaxat in officio durasse. Et si enim Salmasius ad Lampridii Antoninum Diademum c. IV. e *Spartiani* Alexandro Severo notat, eum *rationales cito mutasse, ita vt nemo nisi annum completeret*; id tamen Hadriensis Præsul longe diligentiori perquisitione adsecutus est. Quin mnemonicum forte sphalma Salmasii est, Spartianum nominantis, cum Lampridius adducta verba recitet cap. XLV. & NECESSARIUM MALVM rationales ab Alexandro Severo vocatus referat. Is vero incredibili pene labore e Codice Theodosiano inuestigauit, indubitateque variis exemplis, Chronologia in subsidium vocata, demonstrauit, *Comitiuum* rerum priuatarum, quæ cum procuratione patrimonii priuati eadem est, annum non excessisse. Merentur eam in rem legi extrema cap. X. Ex quo sine dubio prouenit, vt nonnullis inscriptionibus legantur PROCVRATORES PATRIMONII BIS, TER. Plura non addo. Nec enim infrequens erat, iterato ad tale munus adspirasse, idque obtinuisse.

§. XIV.

Finirem hoc caput, nisi de fisco & arario Reipublicæ nonnihil esset adspargendum, deque aditione hæreditatis per Cæsaris procuratores. Nam cum supra ostenderit, etiam Rempublicam atque Urbem Romanam potuisse hæredem nominari, eique legata relinquere, quæstio incidit, cuinam arcæ illæ hæreditates sint illatæ? Ego non dubito, habuisse oppida, habuisse Romanam ipsam *arcam*, quam omnibus municipiis, inimo & priuatis societatibus ac proinde Romæ multo magis habere permissum, ut est in lege i. ff. *quod cuiusque vniuersitatis nomine*. Quamquam enim Vrbi, gentium & orbis Dominæ ablatum est ararium neutiquam tamen illi ablata est *arca*, quæ quandoque vetusto *AERARI* nomine, per simulacrum, est insignita. Atque hoc est, quod in mentem Petro Burmanno venit, quando ea de re in sæpe laudato libello de V. P. R. cap. VII. p. 130. seq. disserit; adiutus sine dubio Iacobi Gothofredi cogitatis ad l. i. de *decuriis Urbis Romæ*. Tom. I. p. 141. f. f. cum peculiarem urbis Romanæ populo tribuentis. Hinc non mirum, obseruari etiam Romanæ ciuitatis *FISCALIS*, aliorumque oppidorum ac municipiorum *RATIONALES*.

§. XVI.

Quæ cum ita se habeant, inuestigandum est, an Procuratores Cæsarem potuerint per aditionem hæreditatis Cæsarem illico hæredem facere? Dubitandi causa est, quod per procuratorem hæreditas adiri non poterat. Ipse etenim hæres obstringebatur, ut ne hunc legitimum actum per alium, sed per susciperet. Cui non

non onest, habere procuratores speciale mandatum id-
que facere, vt adire vtiq; aliorum nomine possint.
Facile quippe repono speciale mandatum operari qui-
dem, vt hæres adiisse censeatur, non autem vt procura-
tor demum adiret, sicque adeundo hæreditatis eum par-
ticipem redderet. Quocirca denuo quæritur, an pro-
curatoris Cæsaris speciali mandato opus fuerit, vt pro-
adeunte Princeps haberetur? Et non putem. Est enim
hoc PRÆCIPVVM in Procuratore Cæsaris, vt, *miscen-
do se opulentæ hæreditati Procurator heredem Cæsarem fa-
ciat.* Verba hæc Vlpiani sunt l. 1. §. 2. ff. *de officio procu-
ratoris Cæsaris.* Quod demonstrat, inquit Iosephus A-
uerani *Interpret. Iuris* lib. I. cap. XII. *in aliis procuratori-
bus aliud cautum fuisse,* nempe vt sine mandato non ad-
rent, nec cum mandato: cum vicissim Procurator Cæsa-
ris misceret se opulentæ hæreditati sine mandato, &
non opulentam idem adire posset cum mandato speci-
ali. Ratio est, quod Procurator Cæsaris non erat sim-
plex procurator, cuiusmodi sunt procuratores priuato-
rum, sed patrimonii tam publici; quam priuati iura tue-
batur. Igitur & ipse, & SERVVS Cæsaris iussu Procu-
ratoris in opulenta hæreditate Principem heredem red-
debat. Vbi autem parum lucri ad Cæsarem redire, vel
hæreditas soluendo non videbatur, Cæsarem ille consu-
lere & voluntatem eius explicare debebat. Quo facto
declarabat is, Cæsarem vel esse heredem, vel non esse.

§. XVI.

De fiscali reipublicæ non habeo, quæ dicam. Sed pu-
to tamen non tam illam hæreditatem mandatario no-
mine creuisse, aut adiisse, quam voluntatem rectorum

ac decurionum ciuitatis indicasse, & quæ essent relicta, exegisse. Ex quo liquido inferitur: ius igitur maioris partis in declaranda voluntate obtinuisse, ac procuratorem ærarii, seu fiscalem ciuitatis ex imposito sibi munere communis voluntatis fidelem denique interpretem egisse.

§. XVII.

Post declarationem sequebatur **INCORPORATIO**. Est peculiaris in Codice Theodosiano titulus *de incorporatione*, occurritque aliquid in Iustiniano lib. X. tit. 10. *de bonis vacantibus & incorporatione*. Sicuti enim bonæ vacantia, vel alias delata fisco in patrimonii publici corpus redigebantur, apprehensa possessione; ita dubium non est, simili ratione peractam fuisse incorporationem in patrimonium principis priuatum. Quamobrem statuendum merito, debuisse Rationales, adiutores, tabularios repertorium, omniumque rerum descriptionem conficere, ne quid furto subduceretur, ac respondere obtinentibus, si qui forte testamentum, aut inofficiosum aut nullum, aut ruptum dicerent. Quibus rite peractis domui Principis adnectebantur acquisita, prædiisque, si quæ ad hæreditatem pertinebant, tituli adfigebantur, de quibus ceterisque omnibus multa adnotat *πολυμαθέςατος* Iacobus Gothofredus l. c. Hinc sine solennibus iusti ac boni Principes nihil patrimonio, suo, nihil etiam sacro seu publico addebant. Quin immo sæpe suo affectui suisque vtilitatibus aliquid detrahentes bona propria imperio consecrabant, quod Traianum fecisse Plinius in *panegyrico* cap. L. auctor est. Nec dissimile de Tacito Imperatore Vobiscus cap. X. narrat

PATRI-

PATRIMONIUM SVVM *publicante, quod habuit in redditibus HS. bis milles octingentis.* Publicare vero publico sonat deputare & sacrum facere, quod antea domestico illatum patrimonio fuerat.

CAP. VI.

DE

MODO, QVO PRINCEPS E TESTAMENTO CIVIVM SVCCEDIT.

§ I.

Quanquam Principes multis ac variis prærogatiuis iuribus fulgent, ac priuatos homines longo post se interuallo relinquunt; tamen in modo succedendi ex causa testati neutiquam eos antecellunt: immo sunt hic subiecti & imperantes sibi admodum similes; posteaquam & Iustiniano Pertinacis sententia arripit, nec alii post Iustinianum Principes, nec nostri quoque Imperatores Germanici nec imperii ordines ac Proceres diuersam, quoad constat, viam inuiere. Inde est, vt nulla Iureconsultis alia cognita sit norma, secundum quam de eorum successione tum vniuersali, cum singulari iudicent, quam quæ in legum corpore est propofita.

§ II.

Ergo quidquid generatim in testamentis infirmum, iniquum, illicitumque est; id nec Principis auctoritas nec

nec purpureus regalis fastigii splendor firmum, licitum ac iustum efficere potest. Non hoc loco adtenditur vel lex regia, vel illa toti orbi notissima vox: *Principem legibus esse solutum*. Nam cum patrimonia priuatorum non pertineant tanquam seruorum peculia ad Principem; sed vnusquisque rerum suarum dominus sit atque arbiter; colligitur sane, vt nec illas sine causa, aut voluntate certa auferre is atque adimere subiectis possit; nisi quidem desciscere a rationis obsequio cupiat, & bellum inferre legibus diuinis humanisque molitur. Sed talis philosophia nulli, nisi Turcarum Imperatori placebit, mancipiorum Domino, cuius sub tyrannide languent omnia, libertate vniuersa in exilium pulsa, barbaro Rectore supra leges vniuersas existente, nec tam rationis ductum, quam efferos affectus & stolidi animi commenta sectante.

§. III.

Ceterum id largior, posse summos Principes aliam sibi subditis legem in futurum dicere, si velint; ac posse quoque ipsosmet omnibus solemnibus exsolui, si de capiunda hæreditate, legatisque acquirendis quæstio incidat. Vti enim penes ipsos auctoritas est, & facultas permittendi, quo e militari testamento capiant scripti nuncupatique hæredes, quamuis alioquin talis testatio imperfecta foret, si commune ius consalatur; ita ambigi nequit, habere eosdem parem potestatem præcipiendi, vt si qua sibi hæreditatis, etiam sine solennitate, destinata sit, illi-
co ista domui suæ annectatur; & in priuatos loculos referatur. At an hoc videatur consultum, an a mori conciliando aptum, an ei uibus in officio continendis ac-

com-

commodum, alia quaestio est. Quæ enim, quæso, calumniae forent timendæ, quæ fraudes & technæ, quæ grassationes & expilationes, si ex quacunq[ue] voce hæredis nomen admitteretur, & notorum ignotorumq[ue] fortuna ea ratione regentium, ac potentiorum cupiditatibus exponerentur? Atque hæc vero incommoda & iniquitatem huiusmodi consequentia turbamenta bonos permouere Principes, ne sic sibi frena laxantes ciuib[us] conquerendi ansam darent, & vt imperium tandem excuterent durum, ipsimet suis moribus auctores essent. Igitur ad mortalium naturam, si alicui, principi profecto opus est, vt respiciat, isque hominibus ratione præditis, non autem brutis præesse se sentiat, quæ pastorum suorum barbariem non cernunt, nec opilionum inuerecundiam vident, nec stolidas cupiditates, nec auaritiæ stimulos obseruant. Ipse Tiberius haud temere in cornu tribunalis adfidebat, ne Prætorem curuli depelleret. Hoc Tacitus lib. I. Annalium cap. 75. inter arcana imperii huius Principis merito retulit. Quod ita expono, quæsiuisse eum omni animi contentione moderationis famam, & ex ea reuerentiam legibus accessuram credidisse, si & is quoque eas reuereretur. Probe namque sapientiores intelligunt, inanissimam hanc esse persuasionem, si quis Principem desinere credat, vbi quid facit tanquam CIVIS. Quin immo vero rectius multo Plinius iunior rationes suas putat, quando in laudatione optimi Traiani hoc modo concludit: *Cui nihil ad augendum fastigium superest, hic vno modo crescere potest, si se ipse submittat, securus magnitudinis suæ.* Neque enim

enim ab ullo periculo fortuna Principum longius abest, quam ab humilitate.

§. IV.

Potius nihil ad elegantiam pulchrius, vel ad studium multitudinis amabilius, vel ad claritatem nominis excellentius, quam humanam societatem ac civilem illam machinam iustitia tueri propriæque utilitatis immemorem omnium incolumitati, atque obedientium iucunditati prospicere. Qui secus faciunt, non tam illustrem Regum ac Principum bonorum figuram expriment; quam illam illustriem, atque forditiem Caligulæ, Vitellii, Domitiani, ac Commodi imitantur, indigni, qui in altissimo gradu viuant, dum ea tamen appetunt, quibus obscuri etiam homines affluunt, & mercatores habent, qui sæpe cum potentissimis diuitiis certant.

§. V.

Sed non autem est credendum, umbraticos solum homines, qui intra Pythagoræ sindonem habitant, & Diogenis domicilium quarunt, ita animum & orationem instituisse. Nostrorum hæc Iureconsultorum doctrina est, Marcelli, Modestini, Pauli, Ulpiani disciplina, Augusti, Traiani, Hadriani, Antoninorum, Alexandri, Theodosii, Honorii, Iustiniani probatissima secta, institutionum nostrarum ac legum, quas veneramur omnes, medulla ac sapiens præceptio, ne etiam Princeps sub maiestatis obtentu formam auaritiæ squalore foedatam induat, sed circa vltimas voluntates suorum imprimis modum teneat, & abstinentiæ laudem sectatus labem ac suspicionem fordium omni studio deuitet.

§. VI.

§. VI.

His igitur ex decretis conclusiones nostras effin-
gimus, indeque veritatem primariam deducimus: ex imperfecto testamento nihil in excelso loco positum de-
beri, nihil ex illicito affectu eorum fortunis adiacere de-
bere, ac nihil denique, contra testantium voluntatem
ac legem, in patrimonium priuatum atque arcam, cum
imminutione iurium ciuibus competentium, esse fe-
rendum. Vno verbo: dum legibus se victuros Prin-
cipes professi sunt semel, nec ab illa illustri specie se
deflexuros annuntiarunt omnibus; nos quoque qui ve-
ram, non simulatam iurisprudentiam profitemur, se-
cundum leges etiam de illorum actis, commodis, at-
que emolumentis iudicamus.

§. VII.

Quare Vinnio præeunte dicimus: *duplicem esse im-
perfectionem testamenti: VNAM ratione solemnium, puta, si pau-
ciosos, quam septem testes interuenerint, aut si testes non si-
gnauerint subscripserintque, vel quid aliud, quod ad solenni-
tatem ordinationis pertinet, amissum sit: ALTERAM ratio-
ne voluntatis, veluti si cum plura ordinare testator vellet, mor-
te interceptus fuerit, aut in ipso actu testandi furore corre-
ptus sit.* Sed addimus quoque legum tenori congruen-
ter, ex omni specie testamentorum huiusmodi nihil
Principes capere, sed vel hæredes ab intestato, vel in
priori testamento nominatos bonis defuncti plenissime
vti fruique.

§. VIII.

Nemo occinat, Principes esse milites hinc &
propria & suorum testamenta valere vt militum, firma-

que videri vt parentum, in primis, vbi is, qui summus est in Republica, aliquid inde commodi reportat. Quin testamenta perfecta & iure communi cum omni solennitate condita rumpi, etiamsi parentes, ac milites imperfectum condidere postea. Saltem hoc l. 2. & l. 34. §. vlt. ff. de *testamento militari.* & l. 21. §. 1. Cod. de *testam.* luculenter comprobare. Respondeo namque, testamentum iure militari conditum, ac testamentum paternum priuilegiatum non videri imperfecta, sed perfecta, omnique legis forma expleta. Iam vero cum perfectum testamentum posterius corrumpat prius, mirum non est, subsistere vltimum, in quo nihil absolutionis ac perfectionis desideratur. Nec absolum, posse parentes duplici forma testari, hoc est, communi, & ex priuilegio: sufficit, amussitata hic esse omnia: quid? quod perfectum habetur, vbi vel suprema manus apposita, vel figuræ legibus præscriptæ nihil deest. At vt priuati vniuersi & singuli talia testamenta sine cerimonia condant, eaque pro consummatis habeantur, nusquam legitur, nusquam proditur, sed contrarium potius æterna & immortalis Principum ipsissima voce statutum est. Accedit, non etiam tantum apparere fisci ac Principum fauorem, quantus cernitur & est in liberis. Hi quasi domini sunt viuís Patribus fortunarum omnium, quas ii possident. Quare illorum ius, quo iam erant ornati, facilius reuiuiscit, quam nouum Principis nascitur, quod nunquam habuit, ac sine legitimatione se nunquam, in præiudicium consanguineorum, accepturum sanctissime promisit. Tu vide & con-

confule, quæ sæpe commendatus Bynkerf hœcius lib. II. *obferuat*, cap. II. in fine profert.

§. IX.

Verum tamen alia species est, quam nunc proponam. Finge, testatorem nullis liberis, nullis agnatis, cognatisque florentem nominare ac scribere Principem hæredem, scribere sine solennibus lege requisitis, an tunc erit hæres? Et putem, ratam fore defuncti voluntatem quocunque modo significatam. Nemo enim est, qui hic excludatur. Testamentorum forma vero inuenta & firmata est, ne liberi, ne agnati, non cognati, sine solennitate ab hæreditate extorres fiant. Hic liberi cognatique non sunt: ergo fixum illud firmumque erit igitur.

§. X.

Sed fac amplius; quoddam municipium habere ius fisci; statue ad fiscum pertinere alioquin bona vacantia, cum hæredem non habeat vita functus. Non est verisimile, Principem habitum iri hæredem, utpote imperfecto testamento aut nuncupatum, aut scriptum. Quid itaque iuris? Et hic ego iterum pro Principe starem. Nam quamuis non negem, posse municipium, aut ciuitatem habere ex privilegio ius fisci, quod de Nicensibus Plinius Lib. X. epist. 88. commemorat, nec in Germania quoque causa suppetit, quare id in dubium vocetur: experientia docente contrarium, dum aliquibus ciuitatibus quoque mediis vel privilegio, vel præscriptione tale ius tributum est; neutiquam tamen satis argumenti subesse existimo, ut Princeps sic scriptus & nominatus excludatur. Ne enim dicam, priuum.

uum eius generis ius non esse opponendum Principi bene merenti; etiam patet, tum demum fiscum admitti, si nec legitimi, nec scripti hæredes eum impediunt. Quamobrem vnice res eo redit, an Princeps sit legitime scriptus? Causa dubitandi est, eum, qui solenniter scriptus non est, non videri hæredem scriptum. Sed deficiunt solennia: non adfuere testes plures: non subscriptio, non subscriptio vno actu consummata compareret, cetera. Hinc cogendum vtique aliquis existimet, Principis petitionem esse iniquam, & publicæ fidei, quam per leges sub ditione sua viuentibus dedit, penitus repugnantem.

§. XI.

Enim uero salua res est. Solennia quippe ac iusta testamentorum eo solum casu requiruntur, vbi vel liberis, vel consanguineis, vel ante legitime scriptis interceptum est luculentæ hæreditatis emolumentum. Hoc loco vero ratio illa æquitatis cessat. Nec forte erit quisquam tam ab omni iuris peritia alienus, qui statuta testamentorum solennia ad iuuandum fiscum statuat introducta. Potius tota filci successio *εισώματος* est: quæ post omnes demum hæredes ex causâ testati intestatque locum indipiscitur. Et is vero intestatus vix est, qui moriens testatur: PRINCEPEM *sibi futurum hæredem*, quanquam illæ ambages testamentariæ in vtilitatem succedentium ab intestato excogitata aliquatenus deficiant.

§. XII.

Noli adfirmes, esse hanc decisionem admodum peregrinam, & iuri Romano, quod in testamentariis caus-

causis ex regula sequimur, difformem. Timeo enim, ne te ab intellectu huius rei prava & erronea persuasio abducatur. Loquatur pro nostra sententia Scauola ex facto consultus in l. 39. §. 1. ff. de legar. III. PROPOSITVM est, non habentem LIBEROS NEC COGNATOS, in discrimine vitæ constitutum per infirmitatem, arcessiis amicis, Gaius Seio contubernali dixisse, QVOD VELLE ET RELINQVERE PRAEDIA, QVAE NOMINASSET, eaque dicta in restitutionem Gaium Seium redegisse, etiam ipso testatore interrogato, an ea dixisset, & responso eius tali *παλινα*, id est, maxime inserto. *Quæsitum est an prædia, quæ destinata essent, ex causa fideicommissi ad Gaium Seium pertinerent? Respondit, super hoc nec dubitandum esse, quin fideicommissum valeat.* Non me ingeram in disceptationes & controuersias grauissimorum iuris interpretum, quæ de explicatione huius legis peritoribus notæ sunt, quasque Bynkershœckius quodammodo lib. II. obseru. Iuris cap. II. attigit; sed hoc solum agam moneboque, Romanos iureconsultos benignissimos sese in solennibus testamentorum remittendis exhibuisse, vbi vel succedentibus ex lege consulebatur, vel iis saltem nihil præiudicati & damni, nec aliis quoque ius quæsitum iam habentibus adferebatur. Cuius rei suspicio cum hic euanescat, facessunt sane omnia argumenta, quæ minus rite Principem ea ratione heredem factum significare videbantur. Nec desunt aliæ inspectiones huc pertinentes. Saltem doctissimus Bynkershœckius huc retulit l. 2. ff. de iniust. rupt. & irrit. facto test. itemque l. 12. §. 1. ff. de B. P. contra tabulas. & l. 21. §. 3. C. de testam.

§. XI.

Aliud *ζητημα* occurrit, an, si ipse Imperator, liberis agnatisque non extantibus, sine præscripta alioquin forma est institutus, fiscus Principis imperii sit præferendus? Et maius certe hic dubium nascitur, cum Princeps imperii Germanici sublimi illo territorii iure polleant, & maiestate analogæ exsplendescant. Sed arbitrator itidem, fiscus tum demum locum futurum, si hæres non sit. Cum vero liberis cognatisque non impediendis solennia ex paritate rationis censeantur remissa, dummodo de voluntate defuncti constet perspicue; consequitur plane, ut & imperator sine requisita solennitate nominatus fiscus statuum imperii sit præferendus: cum & huius successio videatur anomala, & quamdiu voluntas morientis in sensus oculosque incurrit, ceteris omnibus ac multo magis Imperatori, merito posthabeatur. Quod tamen ulteriori meditationi aliorumque definitioni referuamus. Nos, quid interea arbitremur, indicauimus duntaxat.

§. XIV.

Ceterum & hoc scimus quæsitum: an Princeps bonorum possessionem petere queat secundum tabulas? Fac namque Principem legitima ratione & in legibus expressa ratione hæredem esse designatum; sed nascitur post confectum & plene per textum testamentum posthumus. Stricto iure rumpi testamentum per talem agnationem, nemo est, qui nesciat. Ruptum nullum est. Ex testamento nullo nemo succedit. Igitur mortuo iterum hoc postumo nullum illud remedium superesse videtur, quam ut bonorum possessione utatur Prin-

Princeps. At qui sic enixe petit, aliquid maiestate & auctoritate sua indignum postulare creditur. Deinde, qui sic inhiat hæreditatibus, vt successores ab intestato excludere prætorio commento cupiat, is sordidæ cupiditatis & indomitæ auaritiæ suspectus fit: vt taceam Principem a se ipso petiturum; quod aut inane, aut veteratorum apparet. Verum tamen incolume ius est, & Principi hac parte propitium.

S. XV.

Vt enim Prætoris nomen ipsaque eius iurisdictio in principatu evanuisse & summus imperans propria auctoritate, remoto impedimento, succedendi facultatem habere videtur, aut etiam e iure civili ipse sibi auxilium præstare aptus censetur, vtpote qui talibus ambagibus nequaquam indiget, quales sectabantur Prætoris legiflatoria auctoritate carentes; non puto tamen cessare hoc loco bonorum possessionem, nec Principi vertendum vitio, si ad hoc beneficium sese conuertat. Præterquam enim quod Romani Principes, qui tribunal prætoris, omniaque, quæ ii ex æquitate edixerunt, & in usum traduxere; nunquam & nusquam penitus sustulerunt; etiam innotescit, eum, qui bonorum possessionem postulat, aliquid æquitati conforme postulare. Vt autem in sublimi ætatem agens æquitate vtatur, & inde rem suam promoueat, sicuti nullo loco prohibitum; ita etiam quia prohibitum non est, permissum censei vtique debet. Cumque Principes hac parte iegibus sese, vt ceteros ciues vinctos profiteantur, nec ius prætorium villo statuto, aut lege sublatum fit; ego sane ambiguum non habeo; quin nec Princeps

nus & secundum lignum hæreditatem cernere cupiat. Quod quanquam non improbo; consultius tamen & supremi imperantis famæ conuenientius iudico, vt per fisci aduocatum ordinario loco agat, & de iure suo experiatur, ne ciues arripiant calumniandi occasionem, qui superiorum facta, nescio, qua libidine acti, haud raro in deterius vertunt, & terrefieri sese temere clamitant, vbi nihil terroris reapse comparet, neque aliqua formitudo, nisi in cerebro vane timentium circumstrepit. Istud vero, quod de avaritiæ dedecore adfertur, nullius momenti est. Immunem enim ab hac eum suscipione leges præstant, & publice confirmata æquitas, Prætoris olim nomine ac curuli sella cohonestata.

§. XVII.

At seuerius paululum cum capite populi agendum est, vbi inofficiosi querela exurgit, parentes illam moueant, an liberi? Aduersatur enim nunciuri decantatissimo; posteaquam patriæ potestatis horridum carmen desit, liberos ab vniuersitate & *συνδεδιωτορεία* bonorum, quam viuo iam habuere patre, expelli sine causa nouellæ constitutionis verbis expressa. Quid? quod suo iam tempore Paulus in *sententiis lib. IV. tit. 5.* statuit, non esse dubitandum, quin testamentum, in quo Imperator scriptus est hæres, inofficiosum argui possit: ac conuenire vtique, vt *qui leges facit, pari maiestate legibus obtemperet.* Neque enim bonus pater, neque filius probæ mentis Principem horedem signat, nisi hic itidem sit malus, & patri filioque ad exhæreditationem præcipiti cursu properantibus similis. Immo etsi prin-

cipali auctoritate euanuisse iniuria liberis parentibusque
 illata videatur; non possunt tamen, nec volunt, qui forti-
 ter & sapienter administrant rem publicam, nominis sui
 terrore efficere, ne iniuria sit iniuria, ne impium sit impi-
 um, ne itidem inofficiosum inofficiosum. Quæ res fecit,
 vt nec Principem ab hac querela immunem esse sæpif-
 sime rescriptum sit Vlpiano auctore l. 8. §. 2. ff. *de inoffi-
 cioso testamento*. Occurrit hic causa admodum præ-
 gnans; & multo iustior, quam vbi testamentum propter
 meras solennitates omittas nullum dicitur. Pater enim
 & liberi violatæ *εργων* & quasi contaminatæ religionis rei
 manerent, si patienti animo iniuriam concoquerent, &
 depelli sese a possessione familiæ *ἐν εὐνοίας*, ferrent. Vnde
 non solum audiendi sunt, dum gloriam prorsus abiicere
 & omni dignitate orbari nolunt; verum etiam exceptio-
 ne tamdiu dominum suum a possessione rerum hære-
 ditariarum amouere nouiori iure possunt; donec eui-
 dentibus argumetis signisque probauerit, filios fuisse
 ingratos, parentesque inofficiosos. Et si iam possessionem
 arripuerit Principis procuratores, ad eum diri-
 genda est querela, quæ hæreditatis petitionem continet:
 vt ut duo actus mente depingi queunt, nempe testamen-
 ti rescissio & hæreditatis persecutio. Quin absonum
 nequaquam, si mores hodiernos respicias, res mobiles
 & immobiles includi *aresto*, iisque publico nomine
 manum iniici, si adhuc in loco domicilii inueniuntur,
 aut si diuersis locis sitæ sint, ex hæredem vtrinq; & vbique
 sibi prospicere. Sed rogo iterum, ne quis *ad aresti* vo-
 cabulum rugas contrahat. Princeps etenim hac parte
 cæui equiparatur; eoque, dum leges reueretur; & earum
 reue-

reuerentiam se tuiturum pronunciat, ad iuris verba horrescere sane nequit. Legendus hic est van de Poll de exhæred. cap. LXXXII. §. 4. 5. seq.

§. XVIII.

Interea fac, querelam mouisse & testamentum inofficiosi accusasse liberos parentesque, & Principem hæredem vincere, querentesque succumbere, an amittent legata sibi adscripta & fideicommissa? an insuper punientur? De priori dubium nullum est, quin ea pessimum eant, ac fisco secundum legem 8. §. 14. ff. de inofficio-
sotestam. inferantur: vtut hodierno iure passim fere concedi solent hæredi testamentario. Quod utcunque sit, Principi profecto perinde erit, vt hæres testamentarius accipiat, an vt fiscum representans. Sed eo tamen casu nequiquam de nihilo futura esset quæstio, si ciuitati, in qua querela est instituta, ius fisci fuisset indultum. Tum enim dominus ademptum nequiquam lucrifaceret, sed arca municipii hoc beneficio ornata. Vt vero Princeps seueriori pœna in calumniose querulos animaduertat, non adeo quidem iniquum videri posset. Nouum enim crimen est, Patriæ patrem improba lite fatigare, eumque probandi onere moleste grauare. Vnde pœnam priorem propterea exigii aliquis forte adfirmauerit, quia vani & impii actores noua parentes vel liberos iniuria affecere: posteriorem vero Principem suo iure deposcere, quod ipse est lite improba, & quidem cum perseuerantia pulsatus. Verum cum nulla in iure durior pœna sit statuta, quam legati & fideicommissi amissio; & Princeps vero tanquam homo singularis & priuatus in successione & te-
 H 3 stamen-

stamento consideretur, non sane proferre pœnarum limites hic audemus, sed legem vt finitorem circumspicimus, qui terminet mulctarum odiosa compendia.

§. XIX.

At siinge iterum, pepigisse patrem cum filio, ne Principi hæredi querelam moueret, sed exhæredationem, aut præteritionem æquo animo tolleraret, an exceptione tutus foret sic institutus? Antequam binas hæc quæstiones resoluamus, monemus; ita nos primam speciem interpretari, ac circumscribere, vt filius *FVTVRÆ* exhæredationi consenserit. Et tum vero Papiniani responsio locum inueniet, *meritis pronocandos esse liberos ad obsequia paterna, non autem pactionibus adstringendos*, Paulo hæc referente verba in sententiis *lib. IV. Tit. V. n. 8. l. 35. §. 1. C. de inofficioso testam.* Vt enim pacto non datur hæreditas; ita multo minus cum iniuriæ suspicione adimitur: adeoque nec Princeps habebit, quod opponat ita paciscenti cum iuris effectû, Id verum, non adeo iniquum videri, renunciare hæreditati, sed non est hic mera hæreditatis renunciatio; verum etiam iniuriæ, ad quam ferendam pater liberos neutiquam adstringat suos, sed potius meritis prouocet, vt vel sponte omittant querelam, vel nullam conquerendi causam impietate patris accipiant: quod probe obseruatum a Stryckio nostrate scimus *de S. ab intestato* dissertat. VIII. cap. XII. §. 44. Vnde diuersa sunt, renunciare hæreditati & renunciare querelæ inofficiosi.

§. XX.

Simili ratione a priori diuersa prorsus quæstio est,
an

an si ipse filius se exhæredem scribat, Princeps non solum per exceptionem hæreditatem sibi testamento delatam retinere queat, verum etiam a probatione causæ, ob quam exhæres factus filius, immunis sit? Et non dubitemus. Qui enim sic scribit, seu subscribit, fatetur in præsentibus, testibus etiam videntibus, se merito a familia remoueri, & quodammodo expelli, adeoque ipsemet nec querendi causam habet, nec ad probationem exigendam, nempe, quod sit indignus, factis argumenti. Cur enim, si exhæres fieri noluit, ipse manum admouit? cur non intercessit, se ex metu reuerentiæ id, quidquid est, peragere? ac cur nunc petat probari sibi exhæredationis causam, qui ipse eius auctor est & architectus *in ipso actu testandi*? Extrema verba consideret beneuolus Lector, ne aliquid repugnantia e collatione priorum cum præsentibus eliciat. Qui enim in ipso actu testandi exhæredationis suæ causa est, non tam paciscitur, quam quod ipsemet enixe cupit, reapse efficit. Pactum in futurum concipitur: hic præsentaria voluntas adest, Vnde nihil dubii remanet, posse Principem sic hæredem scriptum filio se ipsam exhæredanti merito occinere: *tu ipse contra te sententiam pronunciaſti*. Cuius rei vtut rara sunt exempla, non tamen prorsus deficiunt. Saltem Iulius Paulus eius generis thema refert l. 22. §. vi. ff. de lege Cornelia *de falsis*, posteaquam quaesiuisset, an in pœnam falsi incidat, qui sibi ipsi in testamento aliquid adscripsisset, addens, eum, qui voluntate patris se exhæredat, ab hoc metu liberari: vt taceam, quæ Vlpianus respondet l. 8. §. 6. ff. de bonorum possessione contra tab. si quis sua, inquit,

manu

manu se exheredem scripsit: an contra tabulas bonorum possessione possit accipere, videamus: & Marcellus: libro nono digestorum, nocere ei hanc exheredationem, ait: quia senatus hoc pro non scripto non facit, quod contra eum est.

§. XXI.

Quod cum ita sese habeat, alterum iam in luce erit constituendum, an filio in præteritionem etiam in ipso actu testandi, consentiente, Principi hæredi sit relinquenda defuncti substantia? Et fateor, posse alicui in mentem venire, non aliam decisionem fore expectandam, quam quæ a nobis de filio se ipsum exheredem scribente est probata. Sed cum tamen argumenta hic compareant dissimilia, legumque discrepantes rationes, vereor sane, ut eadem definitio queat huic exemplo aptari. Neque enim possunt renunciantes repudium mittere iuri publico, vetanti, ne filii familias posthabeantur, sed potius volenti, ut aut rite & iusta de causa exheredentur, aut instituantur. Primum non apparet: secundum non cernitur; eoque aliquid contra leges observatur, earumque formam, quam nemo mutare, nemo remittere potest. Vnde vix stringit, quod Gomezius, Vasquius, Cyprianus, Regnerus alique dari sibi postulant, versari hic ipsius præteritæ sobolis fauorem; hunc autem ut quis dimittat, vetitum non videri; beneficium nemini obtrudi, facere igitur iuris ac beneficii dimissionem, ut testamentum in fauorem Principis conditum firmissime subsistat. Tota enim res eo redit, an merus hoc loco occurrat præteritorum liberorum fauor? an ius non repugnet? & an volens velle possit iure? an renuncians habeat facultatem

tem renunciandi? Id certo intelligo, datam propterea fratri bonorum possessionem ex causa fratris in patris silentium consentientis, datam, contra tabulas: quod fieri sane vix potuisset, si talis in præteritionem consensus omni iure fuisset stabilis. Qui dominium, quod viuo patre iam in familia habuere, amittere debent, illi non sine solennitate & vi quadam efficaci inde depellendi sunt. Præteritio nihil operatur: cui quanquam consensus & confirmatio præteriti accedat; tamen non existimat Prætor, eam magnopere tuendam esse. Ipse equidem remittens agere non potest, utpote cui exceptio pacti dolique obstitit: sed nihil impedit, quo minus fratres alique ex causa intestati hæredes testamenti tabulas oppugnent. Immo permittit, favore liberorum omnia esse constituta; tamen non consequitur, ut necessitatem instituendi, aut exhæredandi aliquis remittere queat. Infinita in iure nostro inveniuntur exempla, ubi occurrit fauor & nihilominus solennia mutari nefas est, quippe quæ iure publico fulciuntur. Et hic vero in primis animaduertendum est, continuari dominium patris in filium, a quo is silentio solo, aut pacto remoueri non potest. Quod præclare a Iosepho Aueranio legimus obseruatum *interpret. iur. lib. I. cap. X.*

§. XXII.

Non minus intricatum est, an, si filius silentio prætermittitur, ex post facto abstineat, Princeps institutus succedat? Atque est forte non dissimile vero, succedere posse. Sublato quippe impedimento nihil causæ superesse videtur, quare is in hæreditatem non eat, Sed considerandum utique, Principem aut successurum ab intestato, aut ex testamento. Ex hoc successionis spes

I

nul-

nulla est, quia testamentum ob filium silentio præter-
 missum nullo robore sustentatur. Ab intestato autem
 vt defuncti possessiones & facultates habeat idem, eam
 ob causam inane est, quia Princeps filius non est, aut
 agnatus, aut cognatus a lege vocatus. Ex quo, relin-
 quitur, vt nihil solatii cum maneat, etsi abstinentia sua
 Principi vacuum locum fecisse filius videatur. Quod
 siigitur aliquid lucrifacere e testamento cupiat supre-
 mus imperans; rursus ad æquum & bonum confugiat
 necesse est. Omitto *Prætoris* nomen; quandoquidem
 iam innotescit, eam benignitatem Prætoris inuento ac-
 ceptum ferri; illaque frui ad vnum omnes, si eius de-
 bita ratione participes fieri satagant. Verum tamen
 hæc illa species est, vbi, cessante bonorum possessione
 contra tabulas, obtinet bonorum possessio secundum
 lignum. Præponitur nimirum, filium præteritum ab-
 stinuisse, & fratres agnatos cognatosque quiescere, vt
 ut haberent bonorum possessionem contra tabulas;
 quando filius vel consentiens vel abstinens est præteri-
 tus. Eo respicit Imperator Alexander in l. 2. C. de
 bonorum possessione contra tabul. dum BONORVM possessio-
 nem, ait, secundum tabulas locum habere non posse, si petita
 sit bonorum possessio contra tabulas. A quibus? Haud du-
 bie a fratribus ex persona fratris præteriti, aut aliis agna-
 tis cognatisque. Vt sic arguam, non solum Romanarum
 legum decreta efficiunt, sed solidissima quoque
Aueranii argumenta, quibus hanc rem mirum quantum
 illustravit *Interpr. Iur.* lib. I. cap. XI.

§. XXIII.

Sed tempus est, vt *Pertinacis* orationem excutia-
 mus, non admissurum se hereditatem eius, qui litis causæ
Prin-

Principem reliquerit heredem, neque tabulas non legitime factas, in quibus ipse eam ob causam heres institutus erat, probaturum. Nugas vendunt Theophilus cum Accursio, Principem duntaxat ex tabulis rite ac legitime non confectis hereditatem non aditurum: secus, si essent ad iuris normam præscriptumque compositæ. Quod prorsus orationi Pertinacis aduersatur. Minus enim hic sibi permittit, quam cuiquam priuato. Hoc Fabrotus & Vinnius belle animaduernerunt. Nam Pertinax etiam tabulas in lite ac causa perplexa rite ordinatas generoso spiritui respuit, minus hic sibi permittens, quam homini singulari, cui litigiosa relinqui hereditas iustis tabulis potest. Ait enim Paulus l. 8. §. 3. ff. de alienatione iudicii mutandi causa facta: *SED heredem instituendo, vel legando, si quis alienet, huic edicto locum non esse.* Neutiquam igitur senatusconsultum sub Heluio statuit, litis causa Principem institui heredem in tabulis rite confectis: sic enim nihil peculiare proposuisset. Fuit hoc semper licitum. Potius nec lege ordinatas probaturus est, si quis Principem inimicitiae causa aduersario opponat suo. Imitatur Pertinax Augustum, & qui hunc sectatus est, Tiberium, qui in senso alii succedere nolebant, multo minus principali nomine terere istum cupiebant, ut ius suum relinqueret indefensum. Neque enim obscurum est sapissime morientes potentes homines secum certantibus obiecisse, ut illi inhonesti lucri captura inuitati auctoritatis ac potentiae suæ præsidio eriperent aduersariis, quod iuris fauore exprimere desperauerant viui. Hinc contra fas existimabant Iustinianus cum Pertinace, calumnia facultatem ex principali capere maiestate. Agnoscent huius rei

periti Pauli verba *lib. V. sent. tit. XII. & l. pen. ff. de hereditibus instituendis*. Num vero Pertinaci hoc debeat primum, facti quæstio est. Id exploratum, Diuum Pium respuisse iam tanquam inuidiosum, litem, quam cum alio habemus, donari fisco. *l. 22. §. 2. ff. de iure fisci*. De testamentis atque vltimis voluntatibus vero nihil adhuc proditum. Vnde credibile, sub Commodo inualuisse nouum commentum, vt debitum in nomen Principis, sub obtentu hæreditatis relictae transferretur. Sed non solum istud colludium; verum etiam hancce calumniam noluit admittere humanissimus Pertinax.

§. XXIV.

Quem morem bonum eo quoque protendendum iudicamus, vt ne coniugem liberosque Augusti ita instituere liceat. Saltem ratio nequaquam dissimilis est. Qui Iouem timet, etiam Iunonis marito in aures gannientis iras seueras horrescit. Cui non obstat, Augustam vti quidem iure communi, non autem iure singulari. Hoc autem ius singulare & a communi seiunctum esse, neminem ambigere. Ad quæ facilis responsio. Ius singulare nouum non est facile protrahendum ad consequentias, quod subiectis nocet, & Principibus dedecori, aut damno est. Sed non arbitrer, aliquid inde calamitatis redundaturum in priuatos, multo minus dedecus incursum summa potestate præditos, vtpote ad quorum laudem & dignitatem potius tendit, eadem denegare fortunarum suarum sociæ, ac liberis de suo splendore ac felicitate participantibus, quæ nec propriæ moderationi, nec maiestati, quam a sordibus quibuscunque liberam esse oportet, conuenirent.

§. XXV.

§. XXV.

Paulo magis anxius nos habet alterum thema e publica nostri imperii iurisprudencia petitur. Scripsit Princeps Cæsarem hæredem in terra libera, aut hæreditaria litigiosa, de qua longa in imperii tribunalibus disceptatio inualuit. Non est fere dubitandum, factum id vexandi animo; nec ausuros forte supremorum iudiciorum adfessores, vt contra Imperatorem sententiam proferant. Scimus etiam, quæ Welphis contingere Principibus, quando eorum bona avita, & quas in Suevia ditissimas tenuere possessiones, ad Hohenstauffiorum gentem, inque primis Henricum VI. sic fuere traducta. Saltem Weingartense Chronicon de facti veritate ambigere nos non finit. Et certissimum est, Imperatorem absoluta auctoritate præditum, de iure neutiquam sic nominari posse: vt ut alioquin res litigiosa testamento licite relinquatur. Quod non obferuauit Ioannes Schilterus Inst. I. P. lib. II. tit. IX. rationem edicti prætorii de alienatione iudicii mutandi causa hoc loco in subsidium aduocans, quod tamen ad vltimas voluntates non pertinet. At vertitur controuersia status quodammodo, si consideremus primo, Imperatorem hodie tanta potentia & libertate statuendi non pollere, quanta Principes eminuerunt Romani; deinde si fingamus, eum non vt Imperatorem, sed vt Austria Archiducem aliumque imperii statum ita fuisse designatum hæredem. Quemadmodum igitur ratione cessante, ipsa legum dispositio cessat; ita etiam non video, quare Cæsar, vt Cæsar, institutus Principum electorum iudicio submittere totam causam, & eorum deia arbitrato suscipere nequeat, quod aduersario de-

functi solenni ac iusto iudicio est ademptum. Non est autem credibile, Electores omnes sic futuros timidos iustitiæque immemores, ut ne, quid fas & æquum, ausuri sint pronunciare. Habemus hac parte imperii praxin, quando Maximilianus I. in causa Geldrica Electorum iudicio rem omnem commisit; eorumque arbitrio stetit: quanquam Carolus Gelder ab eo temerario ausu recessit: de quo Pontanus & Schlichtenhorstius consulendi. Ut vero Austriæ Archiduces ab omni spe hæreditatis consequendæ depellantur, quoniam hi imperatoria simul maiestate fulgent fortasse an durum foret atque iniquum.

§. XXVI.

Dum hæc scribo in mentem incidit, an Principes ab ignotis hæreditates sibi delatas adire, sine imminutione iustitiæ, queant? Supra enim intelleximus, fuisse eorum nonnullos adeo severos morum cultores, ut & horum testamenta inque iis relicta sibi commoda magnanimi repudiarent. Quin nec ab simile vero, cum iusto iudicio, deliberatoque animo vix honorari, qui scribitur ab ignoto sibi, quem demeruit nunquam, cui nihil fauoris impendit, qui nunquam eum vidit, nunquam salutavit: sicut vicissim Romani ignominiosum existimarunt, ab amicis præteriri: quod egregie illustrat doctus *Abram* in commentariis ad Ciceronis *Philippicam* II. cap. XVI. At cum in oratione Pertinacis atque institutionibus nostris nihil extet de ignotorum hæreditatibus respuendis sæpeque fama Principis etiam de facie ignotos commoueat, ut, quem foueant amorem atque obseruantiam, ultimo elogio significant; non puto, id nunc fore iniustum: præsertim si fraudis suspicio absit, nec metus, nec adulatio aliis damno-

damnosa in oculos incurrat. Id autem sine fraude atque ambitu fieri aliquando posse, exemplum fortissimi Principis Eugenii comprobat, quem magnæ Britannia virgo nunquam forte visum cognitumque haredem signavit.

§. XXVII.

Maioris operæ pretium est, indagare, an testamentum, in quo Princeps hæres scriptus, ei offerri possit isque inde reliquæ hæreditatis compendia lege non prohibente speret exigatque? Tanquam notissimum præponimus, fecisse & statuisse Honorium cum Theodosio, l. 19. Cod. de Testamentis &c. ut sola Principis conscientia & presentia sufficiat, si ei civis offert testamentum, nec alia solennitas requiratur: etiamsi Princeps nihil respondit, & solus fuit, nec testes præsentis vlli. Ultima hæc assertio, quanquam Donello displicet; aliis tamen haud temere arridet, qui omnia Principem solennia supplere eiusque conscientiam septem aliorum testium subscriptionibus signisque æquari probe tenent. Enim vero scrupulus haud quam levis est: more maiorum Romano ita comparatum fuisse, ut vel in minimis rebus homines amplissimi testimonium de re sua non dicerent, eoque non fieri probabile, Principem migraturum hunc morem recte ratione suffultum. Dum enim omnes lege ceteroquin requisitos testes repræsentat; tanto elucet magis, cum in propria causa testari: quod non videtur ferendum. At cum e contrario considero, quo pacto Principi offeratur testamentum a testatore, in aliam plane sententiam concedo. Vix enim aliter peragitur, quam simili precibus inserta formula: *Hæc uti his tabulis cerisue scripta sunt, ita*
do,

do, ita lego, ita testor: itaque tu Princeps recipias, ac te recepisse testimonium perhibeas. Nemo non videt, Principem sic nescire, quod contineat oblata hæc vltima voluntas. *Quenam igitur potest in eum cadere suspicio, qui se heredem nesciat: aut cur ei fides non habeatur, qui se sue causæ adhiberit esse testem ignoravit? Aut si permittente testatore rescierit aliquid, tanto dignior, cui credatur, censeferi debet, argumento eius, quod in impuberum & alius substitutionibus vsu venit, ut is vacet omni suspitione insidiarum, cuius mores testator hereditatis præmio honoravit.* Verba & argumenta hæc Guilielmi Fornerii sunt selectionum lib. II. cap. XII. Iureconfulti non ex triuio, sed vltra vulgus doctorum sapientis & præclare omnibus litterarum præfidiis exculci. Prætereo, Ciceronis ætate etiam heredes signasse. Ita enim is in oratione pro Milone: *Cyri testamentum palam obsignavi cum Clodio: & illum heredem & me scripserat.* A quo more quamuis recessisse videantur Romani secundum Vlpianum l. 20. pr. ff. *Qui testamenta facere possunt &c.* neutiquam tamen inde patet, Iureconsultum hoc etiam de testamento Principi oblato intelligi cupiuisse, de quo more nondum aliquid innotuit. Quid? quod sunt permulti, qui Triboniani manu non nihil infartum diætæ l. 20. existimant. Iustinianus enim hoc sibi inuentum soli tribuit, ut ne amplius hæres in testamento testis esse queat. Vnde nouum iterum argumentum subnascitur, cogitasse & hunc de testamentis priuatis, non autem de testamento Principi oblato, in quo ipse forte scriptus sit hæres. Mirum est neque *Taborem*, neque *Stryckium de testamentis Principi oblatis* speciatim commentantes aliquid hac de specie in medium ad-

tulis-

tulisse. Sed addo interea, Principem non tam testem de omnibus rite scriptis aduocari, quam sibi oblatas tabulas recipere, quo facto nihil solennitati actus deesse, sed omnis formæ defectum augusta suppleri notitia palam fit.

§. XXVIII.

Ceterum non abnuo laudabilius ac verecundius futurum Principem, si sciens se hæredem esse, iure sibi concesso non vtatur, sed excuset se, & testatorem ad iudicem ableget, aut consiliarios suos, aut alio modo ad obseruanda solennia eundem cohortetur. Quod si vero ignoret, quid in tabulis a se receptis contineatur, absouum profecto foret, & improbum suspicione grauari Principem, qui nullam suspitioni ansam dat, nec technis vsus est, sed inscius rem suam agi, tabulas innocentissima ratione in scrinia sua reponit.

§. XXIX.

Id magis dubium, an si Titius testator scripssisset: PRINCIPEM SIBI HAEREDEM FUTVRVM EX ASSE, SI ET IPSE SE SCRIPSERIT HAEREDEM, AVT LEGARIT NONNIHIL. Notum est omnibus, videri hanc institutionem captatoriam, contra quam vafritimem leges insurrexere, hocque hominum genus aliorum hereditatibus inhiantium sollicitate coercuere. Quid igitur hoc loco dicemus? Fac enim conditionem adiectam esse shamatum, ac turpem, forte habebitur illa pro non adiecta. Si hoc, Princeps erit hæres; qui sane captator non est, sed captatus, siue scripserit Titium hæredem, siue non scripserit, siue legato honorauerit, siue non honorauerit. Et fateor hac me vsurum sententia,

K

tia,

tia, nisi senatus institutiones captatorias improbasset in totum. Et certum vero, esse hanc institutionem captatoriam, non bona fide, sed ea fine factam, vt & Princeps eum in futurum scriberet, quod est captatorium & improbi stellionis aliorum hæreditatibus vel legatis perniciose inuigilantis propositum peruersum. Ac tales institutiones improbasse senatusconsultum Papinianus & Paulus auctores sunt. l. 70. & 71. ff. *de hæreditibus instituendis*. Sumo iam, Principes ad ius commune alligatos in adeundis hæreditatibus se proferri; id circo per se consequitur, vt Princeps hæres esse nequeat, quem non honoris causa nominauit Titius, sed captanda hæreditatis gratia, coruus, vultur, vel, si mauis, infidiator vulpes.

§. XXX.

Vti vero exploratum, Principem sub conditione institui posse, quemadmodum instituuntur homines singulares, nec, ambiguum interea, obseruanda vniuersa, quæ alioquin legum Romanorum decreta de conditionibus institutionum ac legatorum præcipiunt; tamen nondum satis perceptum & cognitum est, quid de difficili conditione Principi adscripta habendum? Finge enim Principem obeso corpore ita signatum hæredem, vt in montem Melibocum pedes ascenderet, aut cataphractus ducenta passuum millia ambularet. Clarum est, talem conditionem non habendam pro impossibili, nec simpliciter pro turpi. Difficilem esse nemo hæsitat. Iam cum liberum sit testatori hæredi conditionem dicere, quæ impleta in possessiones suas demum succedat; videtur sane, nec Principem habere, quare de iniuria sibi illa-

illata expostulet. Potest enim non adire hæreditatem, potest spernere lucrum sibi graue, potest auertere oculos a nummis sibi non pure, sed sub conditione destinatis, nisi hanc exacte & ad vnguem implere cogitet. Testator hæredibus suis legem fert: dominus est, iubet, quod nec in caussa Principis aliter sese habet, cum succedere ciuibus ex eorum arbitrio & electione gessit. Quod quanquam speciosis argumentis proponitur; non existimo tamen hanc conditionem a Principe decore iri impletum. Quod vero Principi indecorum est, illud merito pro derisorio, nec pro difficili duntaxat habetur. Derisorium pro non adiecto est: valet testamentum: firma est institutio: vtut forte homini ex triuio, aut opifici, aut mercenario obesi corporis non foret vitio vertendum, si pedes montem difficili atque arduo adscensu superet, si cataphractus & lorica indutus aliquot millia passuum sudore obrutus absoluat, eaque ratione conditioni ac voluntati defuncti obtemperet. Nec nocebit, etsi id effici a principe posse ac debere crediderit, nec huiusmodi actum indecenter ab ipso exigi posse vane sibi testator persuaserit. Minime namque morientium stultis voluntatibus obsecundandum, sed iis potius obexponendus. Sufficit, ab omnibus, qui sapiunt, & de principum conditione augusta sunt exactius informati, talem conditionem pro ridicula iri habitum. Lex 4. §. 1. ff. de statu liberis huc non pertinet, cum quod seruus sine probro potest, summus sane imperans sine maiestatis suæ dispendio prestare nequeat. Sed fac tamen, Principem existimare, aliquid esse dicis caussa permittendum voluntati testatoris; nec

ire ipsum, sed curru cataphractum per aliquot passuum millia ornate vehi, an sic pro impleta habenda conditio? Et vix hæreo, quin hic Modestini l. 27. ff. *de condition. insit.* & Papiniani l. 113. §. vlt. ff. *de legat. I.* argumenta magni sint facienda, huiusmodi voluntates morientium ineptas minime seruandas ad vnguem statuentium; quantumuis testator disertis verbis tale quid imperauerit atque adeo quod Staberus ille apud Horatium lib. II. Satyræ III. addiderit: *SIVE EGO RECTE SIVE PRAVE, HOC VOLVI.* Nemo enim in testamento, verba Marquardi Freheri lib. I. Parerg. cap. XXVI. recito, *quantumque eius sit libertas, efficere potest, ne leges & boni mores locum habeant.* Similiter Octavius Augustus negligi voluit præceptum Virgilii, qui *Eneidem suam (doctam, Iupiter, & laboriosam) incendi moriens iusserat.* Adeoque eleganter Augustus: *Quod male iusserat ille, sit vetuisse meum.*

§. XXXI.

In ceteris nulli dubitamus, quin sit ad amissimam seruanda testatorum voluntas, hæredes instituant, an legent, codicillos faciant, an fideicommittant: siquidem Principes e. privatorum hominum diuitiis, suum augeri patrimonium cupiunt. Proinde quartæ falcidæ eorum legata subiacent, ac quartæ trebellianicæ fideicommissa: nec incertus sum, sed scio, amitti quoque de iure trebellianicam, si se cogi patiantur, &, post sententiam demum in eos pronunciatam, præstent, quod sua sponte præstari conueniebat. Quam in rem multa haberem, quæ essent iucunda & vtilia lectu. At cum respondentium nomen minus

minus, ac testatorum voluntati sit obtemperandum, iique dissertationibus suis certum plerumque pagellarum modum destinant; idcirco contraham quodammodo vela, dummodo tria adhuc themata excusserim.

§. XXXII.

Primum est, an Princeps agnoscere legatum pœnæ causa possit, neque hoc ei indecorum sit; Quod si institutiones audiamus, *in tantum hæc regula observabatur, ut quam plurimis principalibus constitutionibus significetur, nec Principem, quidem agnoscere, quod ei pœnæ nomine legatum sit.* Duntaxat disceptatur, quid sit legatum pœnæ nomine relictum? Ac Bynkershœckio Viro clarissimo nemo fere satisfacit, ne ipse quidem Tribonianus, quem vehementer peculiari hanc in rem conscripto libello exagitat. Fuisse vero talia, eaque prohibita, utique Iulius Capitolinus historiae Augustæ scriptor, tum in Antonino Pio *cap. VIII.* tum in Ælio Helvio Pertinace *cap. VII.* diserte memorat. Sed quæ eorum natura ac qualitas, disquiritur. Ego puto, ea legata omnia pœnalia fuisse vocata, quæ contra hæredis inclinationem eidem fuisse imposita, quæque non tam honorem, quam dolorem; quid? quod ignominiam apud sapientiores ei adferebant: cum interea testatorum sit, beneficium impertire hæredi, simulatque honorare legatorios. Primum non fit; cum beneficio ornatur nemo, qui in simul afficitur merore, ac contra iudicium suum cogitur. Secundum itidem non apparet, quia legatarius in conditione positus nullo honore afficitur, sed tum demum aliquid ex accidenti lucratur, si pertinacia hæredis frangii non potest. Ex quo causa deducitur, quare nec Prin-

ceps agnoscat; vt qui honorari, non autem quocunque lucro contentus agere solet ac debet. Quod Bynkershœckium suspensum reddidit, hoc est, quod ante Iustinianum talia, quæ is permittit, iam valuisse & iuris effectum habuisse, deprehendit. Quid igitur noui statuit Tribonianus, si nemo de legatorum pœnæ nomine relictorum firmitate dubitauit? ac vicissim ad vnum omnes conspirarunt, sub impossibili, turpi, probrosa conditione relicta penes hæredes & legatarios, a quibus sæpe legabatur, perinde manere, ac si nulla conditio esset abiecta? Verum tamen si quid video, hoc voluit Iustinianus: non esse disceptandum amplius, an sit quodammodo probrosum, aut contra matrimoniorum libertatem relictum, aut subtili quadam ratione a morum integritate ac grauitate desciscens? Nam hac de re apud veteres Iureconsultos controuersiarum cumulum inueniri, nemo non intelligit, qui exempla ab ipso Bynkershœckio adlata suis ponderibus exiget, & rubricas Digestorum *de conditionibus & demonstrationibus*, itemque *de legatis* curatius pensculabit. Quamobrem hæc scrupulositates veterum legum omnes vno ictu abscondens præcipit, vt valeant huiusmodi testamentorum dispositiones, EXCEPTIS VIDELICET IIS, QUÆ IMPOSSIBILIA SVNT, VEL LEGIBVS INTERDICTA, AVT ALIAS aperte PROBROSA. Voculam *aperte* haud temere adicio; vt suum Iustiniano decus constet, nec, vbi seruari eius auctoritas potest, illa in præcipitio temere statuat. Ita vero & veterum Iureconsultorum fragmina percipiuntur & l. vn. C. *de his que pœnæ nomine relinquuntur*, & denique §. vltimus Institutionum *de legatis* omnium copio-

copiosissime hac de re agens, sine repugnantia exponitur. De quo vt paullo liquidius infirmemur; proponam exemplum. Ait Horatius lib. II. Sat. 3. v. 84. seq.

*Heredes STABERI summam incidere sepulcro.
ni sic fecissent gladiatorum dare centum
damnari populo atque epulum arbitrio Arri &
frumenti, quantum melit Africa.*

Pro certo habeo, ante Antonini Pii ætatem neminem defensisse, aut disputasse, an hæc testatio valeret? siue prae, siue recte: hoc volebat STABERVS. At post Antoninum & Pertinacem sæpissime in vtramque partem differebatur, honestumne & rigidæ virtuti conueniens tale legatum esset, an contra? an rationis aliquid habuerit testator? an prudentem animum? sapiens ne fuerit, an pro mero arbitrio aliquid imposuerit hæredi, quem sic honorari præ se ferebat: quanquam interea molestia eum afficiebat &, vt stolidum quid perageret, per circumitionem cogebat? Seruemus STABERI Horatiani exemplum; & quid in vtramque partem potuerit dici animaduertamus. Pro STABERI voluntate faciebat, magnum fuisse dedecus apud Romanos in paupertate decessisse. Notum est, quæ census summa Equitibus, quæ Senatoribus sit imposita: nec obscurum manet, quam defugerint etiam post mortem iidem, res suas sub hasta vendi, & egestatem suam publice notam fieri. Igitur STABERVS summam patrimonii saxo insculpere hæredes voluit. Ni facerent, pœnam in eos statuit, vt gladiatoribus soluerent centum, cetera. At contra STABERVM pugnat: homines auaros & vanis deditos pauperiem tanquam vitium intueri: quin scelestum videri, virtutem, fa-

famam, decus, diuina humanaque diuitiis vnice parari
 Ita Horatius hunc STABERVM exagitat. Quare con-
 clussisset forte declamator, legatum hoc prorius esse il-
 licitum. Cogi quippe hæredem per pœnam adscriptam
 vt hominis stolidissimæ voluntati pareat: quam de ce-
 tero alter fatis speciosam, ac iustam reddere conatus est.
 Eius generis altercationes iustulit Iustinianus, neue iis
 forum perstreperet, edixit. Sic sana omnia, sic nihil
 occurrit repugnans. Applicatio ad Principem facilis
 est. Accipit nunc ille legata, nisi aperte illicitum, pro-
 brosum, impossibile sit hæredi adscriptum.

§. XXXIII.

Alterum, quod notatu dignum, hoc est: legatum
 Augusto relictum transmitti ad successorem, et si testa-
 tor superuixit. Legitur singularis hæc decisio apud Ga-
 ium *l. 56. ff. de legat. II. QVOD Principi relictum est, qui, an-
 tequam dies legati cedat, ab hominibus ereptus est, ex consi-
 sutione Diui Antonini successor eius debetur.* Rubrica com-
 mentariorum ad legem Iuliam & Papiam indicat, ordi-
 nario iure huiusmodi legatum caducum fieri debuisse:
 a qua lege caducaria illud eximit constitutio Antonini.
 Ecceur? Dionysius Gothofredus odiosum hoc reputat, &
 Principum maiestate indignum. Ego contra. Nam
 dum iure communi etiam Augustus se vsurum sæpe si-
 gnificauit; mirum foret, si hoc loco ei ius commune
 videretur molestum atque iniustum, Igitur rectius dici-
 tur, videri hoc legatum dignitati relictum, quæ perpetua
 est, nec cum persona interit, imprimis cum successor ea-
 dem auctoritate per se polleat, ac simili maiestate coru-
 scet. Vnde iterum claret, quare ad vicarium Impera-
 to-

tozem, etiam hodierno iure huiusmodi decifio non fit propaganda, quotalia legata non ad ffcum devoluuntur; amplius, fed penes heredem manent. Vicarius enim Imperator neque tam eminentem dignitatem geftat, neque per fe habet, fed aliunde illam & ex accidenti accipit: cum vero fucceffori illa & pari gadu, & per fe competat.

§. XXXIV.

Sed quare aliud in Augusta Plotinaque fua definit Hadrianus, quare diuerfum in Faufina conftituit Antoninus l. 57. ff. de legat. II. etfi ceteroquin iisdem priuilegiis fruitur, atque maritus? Cardinalis Mantica de coniectand. vlt. volunt. Lib. VIII. tit. XVII. hic ænigmata loquitur; fed Hugo Donellus Comment. lib. VIII. c. XX. rem totam perfpicue expedit. Neque enim Augusta fuccedit, neque a populo eligitur. Potefit etiam Princeps carere vxore, potefit in viduitate vitam transigere. Quidquid facit, fuo demum arbitrio facit; iftaque non præ eft imperio, fed marito fubefit. Addo, neque hoc loco de priuilegio fermonem efle: vtut primo obtuitu videtur. Qui Principem appellat, fine nomine eius fpeciatiim exprefio, ad dignitatem respexiffe cenfetur femper manentem, nunquam occidentem. Augufte dignitas, quam primum inter homines efle defuit, intercudit, ac tum demum noue oritur, quando aliam in torum recipit Augufus. Itaque legatum euanefcit non exifitente perfona, feu *fubiefio*, vel dignitate perpetua, cui adglutinetur. Principis dignitas & eadem eft, & æterna, nec vni perfona, nec ex fpeciali cauffa affixa.

L

§ XXXV.

§. XXXV.

Tertium non tam difficile, quam ob methodum semel electam necessarium obseruatum est; nempe, testatorum voluntatem ambulatoriam manere, quamquam Augustus in testamento semel rite ordinato nominatus inuenitur. Mutato igitur testamento, vel rupto nihil ex copiis defuncti in eum redundat. Hoc Tacitus alicubi *ciuile* vocat. Ciuile enim reputatur, libere posse mutari a morientibus voluntatem. Quamlibet enim iniurix aliquid tubesse videtur, Principem heredem delere, vel alio testamento condito eum submouere; at tamen l. 6. C. *qui testamenta facere possunt* id non solum diserte permittit; verum etiam principiis semel in iurisprudencia Romana stabilitis conuenienter argumentatur. Neque igitur iniuriam infert, qui, quod lege potest, facit. Nec dubito, quod iam supra cap. IV. §. XVIII. obseruauimus, quin, vti testamento nuncupatio institui summus Princeps hæres potest, abolito testamento in fauorem alterius scripto; ita quoque idem remoueri per solam ac contestatam nuncupationem ab omni hæreditatis compendio queat.

§. XXXVI.

Corollarii loco adnecto, Principes Romanos etiam paganos in accipiendis hæreditatibus religiosiores multo extitisse, quam sacerdotes Christianos, ac monachos qui omnem lapidem mouent, vt hæredibus legitimis, ac saepe necessariis vel totam, vel partem hæreditatis inique præripiant. Ameloti verbis id, quid quid est, exprimam, quæ ad Taciti lib. II. cap. XLIX. (*alibi XLVIII.*) p. 363. leguntur: *La modération de Tibère, qui-*

tout paien qu'il étoit, faisoit scrupule, d'accepter la succession
 de ceux, qui en frustroient leurs parens, devoit faire bonte
 à ces Moines, qui se font instituer heritiers au préjudice des
 enfans de famille, & de mille & mille pauvres
 parens, qui périssent de misère. Ceux, qui, par leurs
 vœux & par leur ministère, sont obligés plus d'roitement, que
 tous les autres Ecclesiastiques, à mener une vie retirée &
 morrisée, peuvent-ils en conscience employer leur tens à
 solliciter les Juges à assiéger les Tribonaux, & à faire tous
 les jours des procédures nouvelles, contre des héritiers légi-
 times, dont ils veulent avoir le patrimoine? Sed sa-
 cerdotibus, Amelote, christianis plura licebant, li-
 centque, quam idolorum cultoribus. Neque enim
 Deos Romani hæredes instituere poterant quoscunque:
 erant eis Numina legibus recepta, senatusconsultis, ac
 Principum constitutionibus firmata. Adeo illis inuisa
 peregrina religio. In illis *vepſuois oſeis* inveniuntur Iu-
 piter Tarpeius, Apollo Didymæus, Minerua Iliensis,
 Hercules Gaditanus, Diana Ephesia, Mater DEorum
 Sipelensis, quæ Smyrnæ colebatur, & Cœlestis Salinen-
 sis, ac fortassis plures, de quibus videndi commenta-
 tores ad Vlpiani Fragmenta Tit. XXII. inque primis
 Radulphus Fornerius *Rerum quotidianarum* lib. II. cap.
 VIII. qui inter alia inscriptionem veterem Romanam
 profert ad S. Quiricium DEIS. ET. GENIO. RHODO-
 NIS. DOMITIAE. AVG. SER. EXACTOR. HAERE-
 DIT. LEGAT. PECVLIOR. Cum vero vinceret tan-
 dem Christiana religio testamenta occurrunt, in quibus
 instituebatur hæres Christus, aut Martyr aliquis, aut
 archangelus & sanctus. Quot vero sunt, quæso, San-
 cti,

Et, quot Martyres? Iustinianus l. vi. C. de Sacros. Eccles. *évêques* loquitur; nec magis definite *Novella* 131. Itaque fenestra est aperta sat ampla ecclesiis in honorem tot Martyrum ac Sanctorum extructis, vt hæreditates locupletissimas cernerent: donec iterum pessulum obedi- rent immodicis Sacerdotum cupiditatibus varia leges, ne nimium emungerentur suis pecuniis boni ciues, ac flaminum diuitiæ in immensum crescerent. Habet hanc in rem *Guarenus* L. II. cap. I. de Sacros. ecclesie *ministriis ac benef.* nonnulla; habet *Richardus Simonius* in libello singulari ac gallico de origine *redituum eccle- siasticorum*, a quibus recensendis vtut valde amœna es- sent, atque pulchra abstinemus, hoc Catone contenti vtunque.

FINIS.

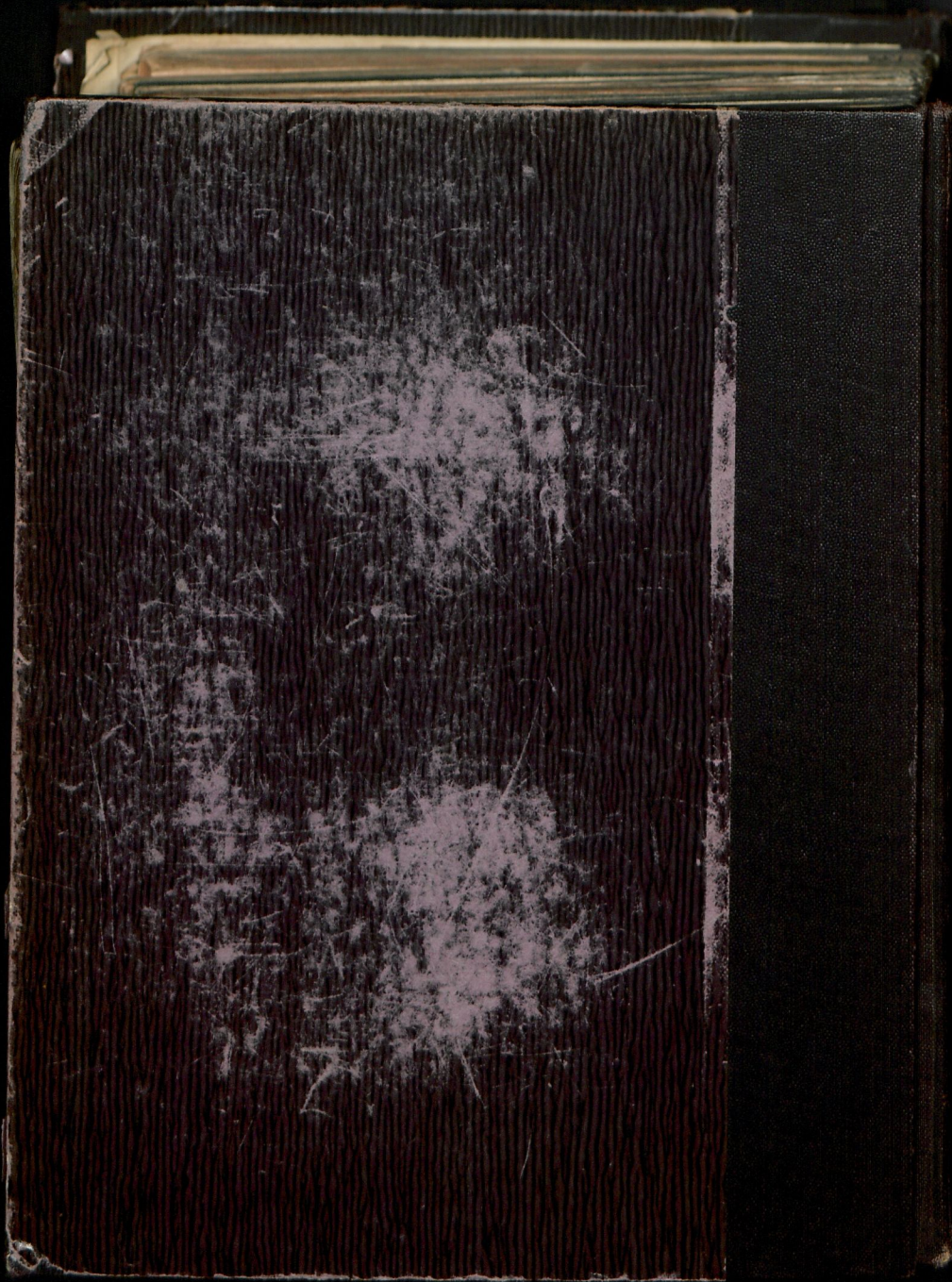
ULB Halle
005 611 644

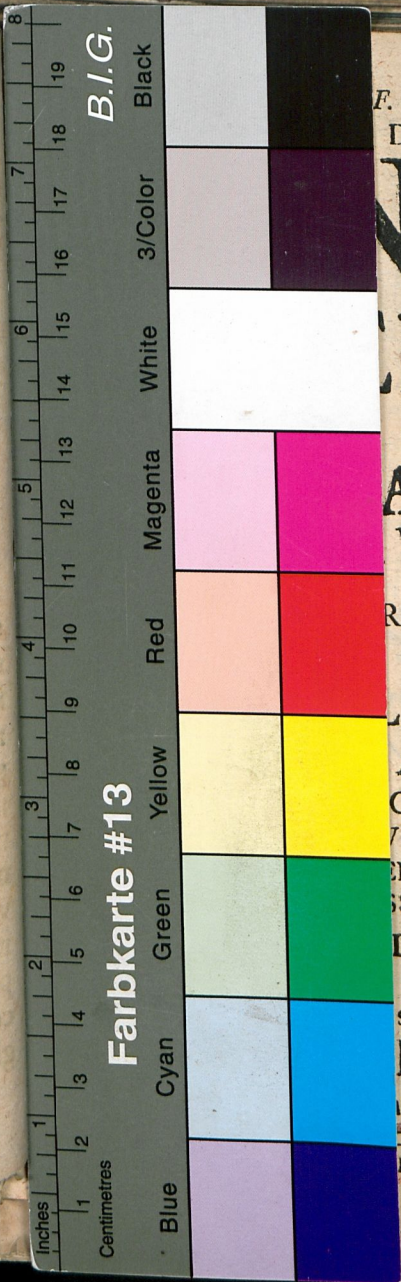
3

v D18

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

F. F. S.

DE

INCIPIE

PREDE

EX

AMENTO

VIVM

RAESIDE

HIERONYMO

LINGIO ICT.

AC POTENTISSIMO

CONSILII INTIMIORIBVS

VRIS NATVRAE AC GENTL

ENTIAE ATQVE ANTIQVITA-

SSORE ORDINARIO

MDCCXXI

L. Q. C.

SPVTABIT

HIERONIMVS GOLL

Wurtembergicus.

P. CHRIST. HENCKELII, ACAD. TYP. 1732.

7.

3

1727, 106

m
e-
ris
m-
at.
ae-

